БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 76 (8602) МАРТЫН 30 ВОСКРЕСЕНИ 1958 он

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн

Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөхын тула партиин Центральна Комитедэй хараалһан хэмжээ-ябуулгануудые бүхы арад зоной зүбшэн хэлсэлгын дүн юу харуулааб гэхэдэ, эдэ хэмжээ-ябуулганууд ажабайдалай шухала эрилтэнүүдтэ, совет арадай үндэһэн эрилтэнүүдтэ бүрин таарана, советскэ социалистическэ обществын үйлэдбэрилхэ хүсые хүгжөөхэ үргэн ехэ, шэнэ арга боломжо нээжэ үгэхэ байна.

(СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевэй хэлэһэн элидхэлһээ).

СССР-эй табадахи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси

Колхозно байгуулалтые улам саашань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай*)

1958 оной мартын 27-до СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэл

ветскэ таряашад өөрынгөө хуби заяае колхотай хэтын хэтэдэ холбоо юм. Немецко-фашистска тарагшадһаа городууд болон хүдөө тосхонуусүлөөлэн сасуугаа, таряашадай колхозуудаа һэрбодхоожо, түйлай хүшэр хүндэ байдалда ниидэ ажахые шэнээр байгуулжа эхилһыень мар бололтой аал? Немецко-фашистска сэрэгүүдэй таладашье, жэшээнь, партизануудай сүлөөлһэн вско областиин районуудта колхозууд бии байюм. Тэдэнэр фронтые гаталан дабажа, Ленинта эдеэ хоол абаашадаг бэлэй.

колхозой зөөриин хүгжэлтэ хадаа социализм байтын хэрэгтэ зүришэнэ, энэ зөөри манай дэ, хүдэлмэришэн ангида эсэргүүгээр ашаглаг болохо гэжэ яажа һаналтайб даа? Ажаһаа яаха аргагүйгөөр гээгдэшэһэн хүнүүд лэ хүүгээр һанажа болохо юм.

МТС-үүдһээ, тодорхойлон хэлэбэл, гүрэнэй предприятинуудһаа, колхозуудта, тодорхойлон хэлэбэл, ративна ажахынуудта техникые дамжуулан дэ ямар аша туһатайб? Машинанууд бүри һайн ашаглагдадаг болохо, ажалай бүтээсэ дээшэлтэрэнэй ашаар колхозууд продукт ехээр абадаг боло. Тиихэдэнь арадай хэрэглэмжэ бүри һайнаар гададаг болохо, городууд болон промышленна нүүд эдеэ хоолоор һайнаар хангагдаха, тии ажалшадай ажабайдал бүри һайн болохо. ь коммунистическэ общество байгуулха зодо зүришэнэ гээшэ гү? Үгы, зүришэнэгүй, сум тааралдана. Энэ болбол манай ороной унизм тээшэ дабшаха ябадалые түргэдхэнэ. хозуудай хубаагдадаггүй фонднууд ехэ болохо, зно үйлэдбэриин хамталһан юумэниинь бүри ха, колхоз хоорондын барисаанууд ехэ болохо. бүгэдэ колхозно зөөрие саашадань хүгжөөхэ эрхэ нүхэсэл боложо үгэхэ. Энэнь колхозой иин бүгэдэарадай зөөри болон хүгжэхэ хэрэгтуһалха байна.

МТС-үүдые хубилгаһанай һүүлээр гүрэнэй талаһаа хозуудые хүтэлбэрилхэ үүргэнь һуладахагүй юм — гэжэ зарим ажабайдалһаа таһарһан хүнүүд шөөн маргадаг байна.

гэжэ түбэгшөөлгэ ямаршье үндэһэгүй. Согүрэнэй, арадай мэдэлдэ арадай бүхы ажахын һуури болодог хүсэ ехэтэ социалистическэ мышленность байна ха юм. Манайда газар гүзөөри болонхой. Ажахые эрхилхэ хамаг экономическа арга хэрэгсэлнүүд гүрэнэй мэдэлдэ үлэнэ. Эдэ бүхы социалистическэ байгуулалтые Коммунистическэ партиин хүтэлбэрилдэг байһаниинь шиид удхашанартай. Тэрэ хадаа хүдөө ажа болон промышленностиин хүгжэлтые нэгэ за—коммунистическэ общество байгуулха замаар ударидана.

Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөМТС-үүдые хубилгаха тухай хараалагдаһан хэмябуулгануудые бэелүүлхэдэ, хүдэлмэришэн ан болон таряашадай холбоо барисаан бүри бэхэ, бүхы ажалшад улам нягтаар жагсаха, со обществын эбдэршэгүй морально-политическэ бэхижэхэ, Совет ороной хүсэ шадалай ургатуһалха байна.

Социалистическэ хүдөө ажахын хоёр формын иинь һайн бэ: совхозойхинь гү, али колхозойгү? гэжэ зарим экономистнуудай дунда асуудал гарадаг гэжэ би хэлээ бэлэйб. Тиихэ зуура, бүгэдэарадай зөөри дээрэ үндэһэлдэг дээрэһээ коммунизм байгуулха зорилгонуудта совхозно системэ ехээр таарадаг, тиихэдэ кооперативна зөөри дээрэ үндэһэлдэг колхозно системэ энэ зорилгодо дан хүсэдөөр харюусанагүй гэжэ баталамжалагдадаг. Энээнһээ үндэһэлэн хүдөө ажахын артельнүүдһээ совхоздо орохо шухала гэһэн согсолол хэгдэдэг байгаа.

Асуудалые иимэрхүүгээр табиха ябадалые зүбшөөжэ болохогүй. Хүдөө ажахын социалистическэ нэгэ формые нүгөөдэдэнь зүришүүлэн, колхозуудые совхозуудтань зүришүүлэн табижа болохогүй.

Тиигэбэшье, совхозууд, колхозуудай хоорондо юрын адлидхаһан тэмдэг табижа болохогүй гээшэ даа. Совхозууд болбол үйлэдбэриие бүри һайнаар эмхидхэдэг, хүсэдөөр хамтадхагдаһан гүрэнэй предприяти болоно бшуу.

Хамтааран ажаллаха, ажалай социалистическэ журам сахилгын талаар совхозууд колхозуудта һайн һургуули боложо үгэһэн байна. Һүүлэй жэлнүүдэй дүршэл юу харуулнаб гэхэдэ, совхозууд хүдөө ажахын продукци бүри ехээр абадаг болохо ехэ аргатай байна. Шэнэ ба залууг газар элдүүрилхэдэ совхозууд гол үүргэ дүүргээ. В. И. Ленинэй хэлэһэнэй ёһоор ажахые культурнаар эрхилхэ жэшээ боложо совхозууд саашадаашье байха зэргэтэй. Үйлэдбэриие бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ, газар таряалангаа эрхим һайнаар эрхилхэ талаар ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө тэмсэхэдэнь колхозуудта совхозууд саашадаашье жэшээ харуулдаг байха зэргэтэй. Совхозууд нилээд олошоржо, ороноо хүдөө ажахын продукцяар хангаха хэрэгтэ мүнөө ехэ үүргэ дүүргэдэг болоо.

Зүгөөр энэ нэгэ формонь нүгөөдэтээ ниилэшэхэ гэһэн удхатай гү? Хэрбээ эдэ хоёрой нэгэнэйнь саашадаа хүгжэхэ, үйлэдбэриие ехэ болгохо өөрынгөө арга боломжые дууһатарнь хэрэглээд байһан сагтал иимэ асуудал гаража болохо байгаа. Колхозууд өөрынгөө бүхы арга боломжые гаргажархёо гэжэ хэлэлтэй аал? Колхозуудта, мүн совхозуудташье үйлэдбэриие хүгжөөхэ захадаа хүртэшэгүй ехэ нөөсэнүүд бии гэжэ социалистическэ байгуулалтын дүй дүршэл харуулна.

Коммунизм тээшээ дабшаха бүреэ бидэнэр ажахыгаа бүри демократическа гуримаар эрхилдэг болохо зэргэтэйбди гэжэ ленинизм һургадаг. Ажахые иимэ социалистическэ ёһоор эрхилхэ гуримда колхозуудшье, мүн совхозуудшье тааралдана. Совхозуудта хүдэлмэришэдэй коллективүүдэй, профсоюзна болон бусад ниитын организацинуудай үүргые дээшэлүүлэн, ажахые хүтэлбэрилгэдэ хүдэлмэришэн бүхэниие бүри эдэбхитэйгээр хабаадуулжа болохо байна. Колхозууд социалистическэ энэ ёһондо мүн лэ тааралдана. Колхознигуудаар һунгагдадаг, тэдэнэй үмэнэ тоосоогоо хэжэ байдаг правлени колхоздо бии юм. Эгээн шухала асуудалнууд колхозой гэшүүдэй хамтын суглаагаар шиидхэгдэдэг.

Тиимэ болохолоороо, зорилго юуб гэхэдэ, колхоз, совхозуудые бүри бэхижүүлэн хүгжөөхын тулада, орон доторoo хүдөө ажахын продукцинуудые элбэг дэлбэг болгохын тулада, коммунистическэ байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэхын тулада алишье түхэлэйнь ажахынуудай арга боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэхэ шухала.

Колхозуудта техникэ худалдаха гурим, хүдөө ажахын продукци бэлэдхэхэ зарим асуудалнууд тухай

...д депутадууд! Колхозуудта техникэ худалдаха ...л хадаа машинно-тракторна станцинуудые ху...ха шухала асуудалнуудай нэгэн болоно. Энэ ...ал шиидхэхэ хэрэг олон миллион колхознигуу... гүрэнэй бүхы арадай аша туһада зорюулагдана. ...һээ область бүхэндэ, район бүхэндэ, колхоз бүхэндэ зүбөөр хандаха хэрэгтэй.

Машинно-тракторна станцинуудые хубилгахатай, ...озуудта техникые худалдахатай дашарамдуулан, ... асуудал гарана. Эдэ бүхэниие Верховно Со... Хуули соо хараалха аргашьегүй, тиихэ гэжэ ...оһоной хэрэгшье үгы. Область, хизаар болон ...убликануудай хүтэлбэрилхы зургаануудтай урид...н зүбшэһэнэй һүүлээр, энэ асуудалаар зохистой ...рие Госплан, хүдөө ажахын болон финансын ...нууд үгэхэ ёһотой. Тэрэнэй һүүлээр КПСС-эй ...ральна Комитедэй болон СССР-эй Министрнүү... Соведэй тусгаар тогтоол абахада болоно.

МТС-үүдые хубилгаха болон колхозуудта техникэ ...лдаха хүдэлмэриие бэлэдхэхэ, бодотоор бэе...хэ бүхы хэмжээ-ябуулгануудые гүйсэдхэхэ та... партиин обкомууд, облгүйсэдкомууд, автономно ...убликануудай Министрнүүдэй Соведүүд, партиин ...комууд болон крайгүйсэдкомууд, компартиин ЦК ...он союзна республиканууд Министрнүүдэй Со...үүд тусгаар харюусалгатай байха болоно. Район ...эндэ ямар колхозууд экономическа арга болом...гоо талаар бүри энэ жэлдэ тракторнуудые болон ...өө ажахын машинануудые худалдажа абаад, ... ёһоор ашаглажа шадахаб, ямар колхозууд... техникэ худалдажа абахын тулада ехэ бол... хэрэгтэйб, МТС-ээр дамжуулан үйлэдбэ...н-техническэ талаһаань хангадаг мүнөө байһан ...амые саг зуура ямар колхозуудта үлээхэб гэжэ тэ...эр гүнзэгыгөөр нэн түрүүн шалгажа үзэхэ ёһотой. ...атал нигэжэ район, колхоз бүхэнэй байдалые бү... талаһаань шэнжэлжэ үзөөд байбал колхозуудта ...э гуримаар амжалтатайгаар ажаллаха арга ол...о байна.

Тиимэһээ энэ зорилгые яажа шиидхэхэ тухай дэлгэ...ыгээр хэлэхэгүйб. Эгээл шухала асуудалнуудтань ...тожо хэлэхэм.

МТС-үүдые нэгэ доро гү, али шата дамжуулан хубилгаха хэрэгтэй гү гэһэн асуудал зарим нүхэдүүд табина. Ороной али нэгэн районой онсо илгаануудые болон колхозуудай экономическа хүгжэлтын хэмжээе хараадаа абан, МТС-үүдые удаа дараалуулан хубилгаха шухала гэжэ элидхэлэй тезисүүд соо хэлэгдэһэниинь мэдээжэ.

Энэ дурадхалые ажалшад өөһэдынгөө суглаанууд дээрэ нэгэн һаналтайгаар дэмжээ.

МТС-үүдые орон доторoo нэгэ доро хубилгаха хэрэгтэй гэжэ бүгэдэарадай зүбшэн хэлсэлгын үедэ зарим нүхэдүүд хэлэһэн байна. Зарим колхозуудтань машинануудые худалдаха, нүгөөдүүлдэнь арендаар үгэхэ гү, али ямаршье түлбэригүйгөөр үгэхэ гэһэн байна. Шадал багатай колхозуудай экономикые түргэн хүгжөөхын тулада тиимэ колхозуудта техникые миинтээр үгэхэ шухала гэжэ дурадхагдана.

Асуудалые иигэжэ табиһан ябадалые зүб дээрэ тоолохын аргагүй. Нютагуудай угаа олон онсо илгаануудтай манай үргэн ехэ орон дотор МТС-үүдые нэгэ үдэр соо, нэгэ час соо хубилгажа болохо аал?

Хэрбээ энэ замаар ошохо болоо һаа, хэрбээ шадал багатай, техникэ абахаар бэлэдхэлгүй байһан колхозуудта тэрэниие абагты гэжэ баадхаха болоо һаа, МТС-үүдые хубилгаха гэһэн хэрэгэй хүндыень буурулжа болохо, энэ шэнэ хэрэгтэ зарим колхознигуудай этигэхэгүй ябадал бии боложо болохо байна. Энэ шухала хэрэгые шиидхэлгэдэ тэбдэлгэ гаргахагүй, нэгэ янзаар хандахагүй гэжэ уридшалан ойлгуулха хэрэгтэй болоно.

Экономическа талаараа шадал багатайхан колхозуудта техникые миинтээр үгэхэ гэһэн дурадхалые зүб гэжэ мэдэрхэ аргагүй байгдана. Юундэб гэхэдэ, техникые түлбэригүйгөөр үгэхэдөө гүрэн материальна зарим тэды гарзада орохо байна. Тэрээнһээ гадна, техникые түлбэригүйгөөр үгэхэ ябадал гүрэн болон колхозуудай хоорондохи социалистическэ харилсаануудай гол ёһонуудта зүришэнэ. Техникые иигэжэ түлбэригүйгөөр үгөө һаа, хүнэй хүзүүн дээрэ һуудаг ябадалые бүри ехэ болгохо, колхознигуудай өөһэдынгөө үйлэдбэриие хүгжөөхэ урма хэшээлые һуларуулха байна.

Олонхи колхозууд, илангаяа Дунда Азиин, Закавказиин республиканудай, Кубаниин, Украиныш болон бусад хэдэн районуудай колхозууд МТС-эй техникые энэ дороо худалдажа абаха аргатай гэжэ даб дээрэ абтаһан мэдээнүүд харуулна. Зарим районуудта, илангаяа баруун хойто зүгэй болон центральна районуудта тиимэ колхозууд үсөөн байха. МТС-эй зоно доторхи зарим колхозуудай техникэ худалдажа абаха шадалгүй байгаа һаань, МТС-ые заһабарилгын-техническэ станци болгоод, тэрэнэй составта тракторна бригадануудые үлээжэ, техникэ худалдажа абаагүй колхозуудые урдынгаа гуримаар хангаха хэрэгтэй. Даб дээрэ ехэнхи колхозуудайнь техникэ худалдажа абаха, илангаяа тэрэниие бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа шадаха аргагүй байһан зарим районуудта мүнөө үедэ дүүргэжэ байһан үүргэтэйгээрнь саг зуура МТС-үүдые үлээхэ хэрэгтэй гээшэ ха. Колхозуудые һуларуулха бэшэ, харин колхоз бүхэниие саашадань хүгжөөхэ хүсэлэнтэйбди. Бүхы колхозуудай экономикын хүгжэхэ тудам, тэдэндэ техникые удаа дараалан худалдажа, МТС-үүдые заһабарилгын-техническэ станцинууд болгон хубилгажа болохо байна. Зүгөөр МТС-үүдэй хуушаараашье үлэһэн газарта зарим колхозууд техникэ худалдан абажа болохо.

Экономическа талаараа шадал багатай колхозуудтай районуудта МТС-үүдые хубилгахын тулада ямар болзор хэрэгтэйб? Магад 2—3 жэл, али зарим газарта тэрээнһээ ехэшье хэрэгтэй боложо магад. Энээниие шиидхэхэдээ тэбдэһэнэй хэрэггүй.

Зарим колхозуудай болон районуудай экономическа байдалые хараадаа абажа, техникын түлөө тоосохо болзор элдэб байха гээшэ ха. Һайнаар хүгжэһэн ниитын ажахытай, мүнгэн олзо ехэтэй түрүү колхозууд гүрэнһөө абаһан машинануудайнгаа сэнгые нэгэн — хоёр жэл соо, дундуур колхозууд — хоёр— гурбан жэл соо түлэхэ, тиихэдэ шадал багатай колхозуудай табан жэл соо түлэхөөр хараалхада болохо байна.

Шэнэ трактор болон хүдөө ажахын машинануудые ехэнхидээ сэбэр мүнгөөр гү, али колхозой экономическа байдалые хараадаа абалсан, элдэб болзорой урьһаламжа үгэжэ байгаад худалдаха хэрэгтэй. Колхозуудта худалдагдаха хүдөө ажахын шэнэ машинануудта өөрынь үнэһөө нэгэ бага дээгүүр сэн тогтоогдохо байха. Энэ промышленностиин саашадаа хүгжэхын тулада нөөсэлгэ хэхэ шухала болоно. Ушар юуб гэхэдэ, социалистическэ индустри бүхы арадай ажахын эгээн шухала үндэһэ һууринь болоно бшуу.

Абаһан техникынгээ түлөөһые дээрэ хэлэгдэһэн болзор соо түлэхэ арга боломжо колхозуудта бии гээшэ гү? Бии даа. Һүүлэй жэлнүүдтэ колхозуудай мүнгэн олзо нилээд ургаа. Олонхидойнь олзо хэдэ дахин ехэ болобо.

Партиин абаһан хэмжээнүүдэй ашаар бүхы орон доторнай колхозуудай экономико нилээд бэхижээ. 1956 ондо колхозуудай мүнгэн олзо 94,6 миллиард түхэриг болоһон гэхэ гү, али 1952 онойхиһоо хоёр хахад дахин ехэ болоһон байна. 1956 ондо хубаагдадаггүй фонддо 16,7 миллиард түхэриг оруулагдаһан байна. Тиихэдэ МТС-үүдһээ колхозуудай худалдажа абаха техникынь сэн 20 миллиард шахуу түхэриг болохо юм. Тиимэһээ колхозуудай нэгэ жэл соо хубаагдадаггүй фонддоо оруулдаг мүнгөөр техникэ абаха сэнгые бүглэжэ болохо бшуу.

Хүдөө ажахын министерствын тоолоһоной ёһоор 1958 ондо хубаагдадаггүй фонддо, тухайлхада, 25 миллиард түхэриг орохо, тиигээд энэнь жэл бүри ехэ болохо байна. Колхозууд техникэ худалдажа абахатаяа хамта, мүн үйлэдбэриин, соёл культурын байшангуудые бариха хэрэгтэ мүнгэн зөөри гаргаха ёһотой байһаниинь ойлгосотой. Тиигэбэшье, колхозууд абаһан техникынгээ түлөө саг соогоо сүм тоосожо шадаха байна.

МТС-үүдые хубилгахада, мүнөөнэй МТС-үүдэй орондо тон ондоо, шэнэ уялгатай гүрэнэй предприятинууд байгуулагдаха болоно. Тэдэниие заһабариин-техническэ станцинууд—РТС гэжэ нэрлэхэ гээд дурадхагдаа.

Машинно-тракторна станцинуудта орходоо заһабариин-техническэ станцинуудай гол шухала илгаань ямар бэ? Машинно-тракторна станцинууд бүхы техникые гартаа барижа байхадаа, гансал договорто хараалагдаһан хүдэлмэри дүүргэдэг бэшэ, мүн ажахын хүдэлмэри бэелүүлдэг, тиихэдэ нэгэ үедэ политотделээр дамжуулан, колхозуудые политическэ талаһаань хүтэлбэрилдэг байгаа.

МТС-үүдэй хубилгагдахада иимэ ушар тад ондоо болохо. Тракторнуудай, бусад машинануудай ехэнхи хубинь колхозуудта байдаг болохо. Ганса колхоздо байлгахада аша үрэгүй машинанууд лэ заһабариин-техническэ станцинуудта үлэхэ гэжэ тухайлагдана. Мүн механизатор, агроном, зоотехнигүүдэй олонхинь колхозуудта байдаг болохо. Тиимэһээ иимэ эрхэ байдалда заһабариин-техническэ станцинууд колхозуудые хүтэлбэрилжэ шадахагүй байһаниинь ойлгосотой. Тэдэ станцинууд ажахын тоосоото предприятинууд болохо.

Заһабариин-техническэ станцинууд ямар хүдэлмэри хэдэг байха ёһотойб? Тэдэнэр түбхын түрүүндэ тракторнуудые, мүн колхозой автомобильнуудые заһабарилха, техническэ талаһаань харууһалха ёһотой. Гадна, эдэ станцинууд машина, барилга-хабсаралгын техникэ һөөргэнь бусаахаар колхозуудта үгэхэ, мүн газар уһалха, малтаха гэхэ жэшээнэй тусхай хүдэлмэри дүүргэхэ, машинануудые, запасной частьнуудые, горючи болон бусад материал худалдадаг байха ёһотой. Мүн тэдэнэр өөһэдын мастерскойгүй совхозуудай техникые заһабарилжа үгэхэ уялгатай байха.

Колхозуудта техникэ худалдахадаа, гүрэн машинануудые бүтэн байлгахын, тэдэниие зүбөөр ашаглахын хойноһоо оролдожо байхаяа болишохо бэшэ юм. Тиимэһээ заһабариин-техническэ станцинууд тракторнуудаа эрхим һайнаар ашаглажа, эдлэжэ байхадань колхозуудта али болохо туһаламжа үзүүлхэ, гүрэнэй зүгһөө техническэ хиналта бэелүүлжэ байха уялгатай. Заһабариин-техническэ станцинууд һайнаар түхеэрэгдэһэн предприятинууд байха ёһотой. Тиихэдээ түрүү технологи хэрэглэн, машинануудые заһабарилжа, заһабариин хүдэлмэриин өөрын үные доошолуулхатаяа хамта, заһабариие эрхим шанартайгаар хэдэг байха ёһотой.

Колхозуудта техникын худалдагдахада, тэдэнэй мүнгэн сан тон ондоогоор эмхидхэгдэдэг болохо юм. Колхозуудта өөһэдынь эрьесын мүнгэн зөөриие нилээд үргэдхэхэ шухала болоно. Энэ мүнгэн зөөри горючи, запасной часть, мүн бусад материал худалдажа абахадань колхозуудта хэрэгтэй болохо бшуу. Мүн колхозуудай үйлэдбэридөө хэрэглэхын тулада банкнуудһаа ехээр мүнгэ урьһалдаг болохо хэрэгтэй. Эдэ бүхы асуудалнуудые зохёожо, шиидхэхыень Хүдөө ажахын болон Финансын министерствонүүдтэ даалгаха ёһотой болоно.

Колхозуудта хүдэлхэ механизаторнуудые мүнөө тэдэнэй һурадаг хүдөө ажахын механизациин училищинуудта бэлэдхэхэ ёһотой гээшэ аабза. Тиихэдээ тэдэниие элдэб олон машина дээрэ хүдэлгэжэ һургаха шухала. Колхозууд залуушуулдаа путёвко үгэжэ, механизациин училищинуудта өөһэдөө эльгээдэг байха гээшэ ха. Юуб гэхэдэ, колхозууд һургаха хүнүүдээ һайнаар шэлэн олохо, тиихэдэ өөһэдын механизаторнуудтай болохо, гадна машинануудые аша үрэтэйгөөр хэрэглэдэг болохо байна бшуу.

Хүдөөгэй һургуулида политехнизаци нэбтэрүүлгын зарим асуудалнуудые шиидхэхэ шухала гэжэ олон нүхэд хэлээ. Һуралсалай түсэб ямараар зохёогдохо ёһотойб гэхэдэ, һурагшад һургууляа дүүргэхэдээ гансал юрэнхы дунда эрдэмтэй болоод гараха бэшэ, харин тусхай мэргэжэлтэй, жэшээнь, тракторист, комбайнер гү, али электротехник болохо ёһотой гэжэ дурадхагдана.

Мүн 10 класс дүүргэһэн хүбүүд, басагадые механизациин училищинуудта эльгээдэг болоо һаа, һайн һэн гэжэ хэлэгдээ. Эдэ дурадхалнуудта анхарал хандуулмаар. Тэдэниие шэнжэлхэ хэрэгтэй болоно.

Колхозуудые материально-техническэ талаһаань хангаха асуудал эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэгдэхэ гэжэ хүлеэгдэһэн байгаа. Теэд үнэхөөрөөшье тиигээ. Мүнөө колхозуудта горючи, запасной часть болон материал абажа үгэхэ хэрэгые хүдөө нютагуудта хэдэн зургаан нэгэ зэргэ эрхилнэ. Эдэ бүгэдые нэгэ газарһаа, колхоз совхозуудта дүтэ оршодог газарһаа үгэдэг болохо шухала. Заһабариин-техническэ станцинууд запасной часть, горючи, мүн бусад материал колхозуудта үгэжэ байха ёһотой гэжэ тезисүүд соо хэлэгдэһэн һанамжые олонхи нүхэд зүйтэй гэжэ тоолоо.

Совнархозууд, манай промышленность ехэ юумэ хэхэ уялгатай болоно. Тэдэнэр колхоз, совхозуудые шэнэ, мүн шэнэлэгдэһэн запасной частьнуудаар, тэрэшэлэн андалдаанай фонддо үгтэхэ тусхай хэрэгсэлнүүдээр хангажа байха ёһотой.

Мүнөө колхоз, совхоз, МТС-үүдтэ материалнууд элдэб ондоо сэнгээр худалдагдана. Тэдэниие нэгэн адли сэнгээр худалдадаг болохоор болоо.

Машина, запасной часть, мүн колхоз, совхозуудта хэрэгтэй бусад хэрэгсэлнүүд тон ондоо, шэнэ гуримаар худалдагдадаг болохо ёһотой. Колхоз, совхозууд техникэ, бусад хэрэгсэлые һайн дураараал худалдажа абадаг болохо. Заһабариин-техническэ станциин хүдэлмэрилэгшэд хэрэгтэй машинануудаа шэлэжэ абахадань, колхозуудта туһалха, гадна эдэ машинануудайнь түргөөр ашаглагдахын хойноһоо оролдохо ёһотой. Зарим заһабариин-техническэ станцинууд, тэрэшэлэн туршалгын станцинууд, институдууд шэнэ түхэлэй машинанууд яагаад хүдэлдэг бэ гэжэ харуулжа байха зэргэтэй. Хүдөө ажахыда хэрэглэгдэдэг шэнэ техникэ тухай ойлгосотой һайнаар ходо бэшэжэ байха, шэнэ машинанууд тухай каталог, бюллетень, справочник, плакат, листовконуудые толилхо шухала.

Машинануудые һайн дураараа худалдажа абаха гурим совхозуудташье абхуулбал һайн байжа болохо ха. Совхозой түсэб баталхатаяа хамта, тусхай хэмжээнэй мүнгэ хараалха ёһотой. Энэ мүнгөөр ямар машина тэрэ жэлдэ абахаяа совхозой директор мэргэжэлтэдтээ хамта тодорхойлхо, тиигээд хойто жэлдэ юу абахаяа хараалха ёһотой.

Машинануудые худалдаха шэнэ гуримай бии болоходо, совнархозуудай, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд техникэ бүтээхэ хэрэгтээ ондоогоор хандадаг болохо. Мүнөө энэ хэрэгтэ дутагдалнууд олон. Заводууд машинануудые бүтээгээл һаа хэрэг дүүрэбэ гэжэ һанадаг. Харин тэдэ машинануудынай мүнөө үеын үйлэдбэридэ хэр таарамжатайб, колхоздо, гүрэндэ тэдэмнай хэр ашаг олзотойгоор хэрэглэгдэхээр гээшэб гэжэ заводуудай зарим хүтэлбэрилэгшэд ехээр һонирходоггүй.

Навесной машинануудые бүтээдэг болохо тухай хөөрэлдэһөөр хэдэн жэл болообди. Навесной машинануудта прицепщик хэрэггүй, мүн эдэ машинанууд бүтээсэ ехэтэй юм. Эдэнэр прицепной машинануудта орходоо 30—50 процентээр хүнгэн, тиигээд годируулхада бэлэн, бүтээсэ ехэтэй. Мянган тракторта прицепной машинануудай орондо сахарай свёкло, хүдөө ажахын бусад культурануудые элдүүрилхэ навесной машинануудые шагтагалжа ябуулбал, 4200 тонно металл гамнагдаха, тэрэшэлэн жэлэй туршада 2460 тонно горючи, мүн 500 мянган хүдэлмэриин нэгэ хүнэй үдэр алмагдаха байгаа. Мүнөө гидравлическа гуримаар жолоододог тракторнууд ехэнхидээ бүтээгдэнэ. Тиигэбэшье һаань промышленностьмнай бүтээсэ, аша үрэ багатай, хүндэ шэгнүүртэй прицепной машинануудые бүтээдэг зандаа. Харин тиихэдэнь шэнэ түхэлэй нэгэ янзын навесной машинанууд бүтээгдэнхэй ха юм.

Нэгэ иимэ жэшээ абая. Манда навесной сенокосилка бии. Шэгнүүрынь—650 килограмм. Энэ косилкые нэгэ хүн ябуулжа, бүтээсыень үдэртөө 40 гектарта

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

*) Түгэсхэл. Эхининь манай газетын мартын 29-нэй номерто.

СССР-эй табадахи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси

1958 оной мартын 27-до СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэлэй түгэсх

хүргэдэг байха юм. Теэд нимэ сенокосилка бүтээхэ хэрэг гансал «Казсельмаш» заводто даалгагданхай. Тиигээдшье энэ завод бүхы 1958 ондо оройдоол 80 хэһэг бүтээхэ даалгабаритай юм. Тиихэтэй хамта, Люберецкэ завод энэ жэлдэ 11 мянган прицепной сенокосилка бүтээхэ даалгабари абанхай. Энэ косилка 1500 килограмм татадаг, тэрэниие хоёр хүн ябуулжа, бүтээсыень үдэр соо оройдоол 35 гектарта хүргэдэг юм.

Машинануудые бүтээхэдээ, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ ямар машина хэрэгтэй болоод байнаб гэжэ хараадаа абаха хэрэгтэй. Тоогоороо үсөөн аад, элдэб янзын хүдэлмэри хэжэ, колхознигуудай ажал, хүсэ алмаха машинанууд лэ колхозуудта хэрэгтэй бшуу. Тиимэһээ прицепщиггүйгөөр трактористын өөрөө ябуулдаг навесной зэр зэмсэг хэрэгтэй соонь бүтээжэ гаргаха шухала болоно. Тиихэдэ элдэб газарай хүрьһэн, сагай уларил хараада абтаха ёһотой.

Элдэб хүсэтэй тракторнуудта хэмжүүрээрээ нэгэн адли хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ, харин нэгэ машинаар хэдэн янзын хүдэлмэри хэхэ тухеэрэлгэтэй хүдөө ажахын элдэб машинануудые бүтээхэ гэжэ промышленностиин хүдэлмэришэд оролдохо ёһотой. Нэгэ янзын хэрэгсэлнүүдые, мүн бүхэли узелнуудые олоор гаргажа, тэдэниие гансал бэшэ, харин оло янзын машинануудта хэрэглэдэг болохо ёһотойбди.

Нүхэд депутадууд! Машинно-тракторна станцинуудай хубилгагдахада, хүдөө ажахын продуктнуудай бэлэдхэлэй зарим асуудалнуудые хаража үзэхэ хэрэгтэй болоно. Мүнөө гүрэн колхозуудтай тусхай ёһоор харилсажа, продуктнуудые бэлэдхэлгэ эмхидхэдэг гээшэ. Гүрэн МТС-үүдэр дамжуулан, колхозуудай газарые трактораар, бусад машинануудаар элдүүрилжэ үгэдэг, горючи, үтэгжүүлгээр хангадаг, тобшоор хэлэхэдэ, ниитын үйлэдбэри эрхилхэдэнь колхозуудта хэрэгтэй бүхы юумыень үгэдэг байна.

Харин колхоз, совхозууд орондоо хүдөө ажахын продуктнуудые абажа үгэдэг. Тиихэтээ хамта, хүдөө ажахын продуктнуудай нилээд ехэнхи хубинь МТС-эй хэһэн хүдэлмэриин түлөө натура түлбэри боложо, машинно-тракторна станцинуудаар дамжан ородог.

Хүдөө ажахын продуктнуудай бэлэдхэл эмхидхэхэ асуудалаар бүгэдэарадай зүбшэн хэлсэлгын үедэ олон дурадхал ороо. Энэ шухала асуудалые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ үзөөд, тэрэниие зүбөөр шиидхэхэ ёһотой гэжэ олон нүхэд зүбшөөгөө. Бэлэдхэлэй ямаршье гуримаар хэгдэдэг болоо һаань илгадгүй, гүрэн мүнөө абадагтаа орходоо бага бэшэ, харин ехэ хүдөө ажахын продуктнуудые абадаг байха ёһотой гэжэ бүгэдэ тэмдэглээ.

Гэхэтэй хамта, энэ асуудалаар бүри мүнөө зарим тэды һанамжа хэлэжэ болоно.

Бэлэдхэлэй гүрэнэй түсэб тодорхойлходоо, ородог бүхы, янза бүриин тариянай, мүн бусад продуктнуудай хэмжээе үндэһэн болгохо шухала. Ондоогоор хэлэхэдэ, уялгата тушаалга, контрактаци, гүрэндэ худалдалга, машинно-тракторна станцинуудай хэһэн хүдэлмэриин түлөө натура түлбэри—эдэ бүгэдын тус бүриин ниитэ хэмжээн үндэһэн болохо байна. Энэ хэмжээн лэ саашадаа баримталагдаха ёһотой.

Нютаг нютагуудта удаадахи жэлдэ бэлэдхэгдэхэ продуктын хэмжээе тодорхойлходоо, урда жэлдэнь ороһон продукциин хэмжээе тэрэ зандань абажа болохогүй. Юундэб гэхэдэ, хүдөө ажахыдамнай жэл бүхэн адли бэшэ байдаг гээшэ. Тиимэһээ ороной элдэб зононуудай онсо өөрэ илгаае зүбөөр хараадаа абахын тулада 2—3 жэлэй бэлэдхэлэй дунда зэргын тоое тодорхойлбол дээрэ байжа магадгүй. Хүдөө ажахын продуктнуудай бэлэдхэлэй гүрэнэй түсэб тодорхойлходоо, ороной элдэб нютагуудта тэрэ жэлдэ сагай уларил ямар байгааб гэжэ хараада абаха шухала. Юуб гэхэдэ, тэрэниень мэдэхэдээ, гүрэмнай хаанаһаа, ямар хэмжээнэй продуктнуудай орохые мэдэжэ байха бшуу. Зарим областьнуудта сагай уларилай муу байһан дээрэһээ тэдээнэй түсэбтэ даалгабарида заһабари оруулха, ондоогоор хэлэхэдэ түсэбыень бага болгохо хэрэгтэй болоно. Харин һайн жэл ороһон нютагуудта продуктнуудые гүрэндэ худалдаха талаар түсэбэйхиһээнь ехэ даалгабари үгэжэ болохо. Мүнөөшье иимэ гурим бии байна.

Хүдөө ажахын продуктнуудай бэлэдхэлэй хэмжээн үйлэдбэриин хэмжээнһээ дулдыдадаг. Машинно-тракторна станцинуудай хубилгагдахада, тарияа, мүн бусад продуктнуудые ехээр абадаг болохо эрхэ нүхэсэл олдохо. Шэнэ гуримай бии болоходо техникэ урданайхиһаа һайнаар хэрэглэгдэдэг болохо, ажалай бүтээсэ дээшэлхэ, продуктнууд ехээр абтадаг болохо юм. Эдэ бүгэдын ашаар хүдөө ажахын продукциин өөрын үнэ доошолхо болоно. Тиигэжэ гүрэмнай хүдөө ажахын продуктнуудые худалдан абаха сэнгээ доошолуулха, харин тэрэнэй ашаар эдеэ хоолой, промышленна эд бараанай сэн доошолуулагдажа, арад зоноймнай ажабайдалые һайжаруулха арга олдохо байна.

Машинно-тракторна станцинуудай хубилгагдахада бидэнэр ямар гуримаар продуктнуудые бэлэдхэдэг болохо ёһотой биибди, запасной часть, горючи үгэһэнэйнь түлөө, мүн заһабариин-техническэ станцинуудай элдэб туһаламжа үзүүлһэнэйнь түлөө колхозууд саашадаашье натура түлбэри үгэжэ байха гү, али гүрэн эдэ продуктнуудые таарамжатай сэнгээр худалдажа абадаг болохо гү гэһэн асуудал зарим нүхэд табяа. Энэ асуудалаар мүнөө тусхай шиидхэбэри абаагүй һаа дээрэ гэжэ һанагдана.

МТС-үүдэй хубилгагдажа, колхозуудта техникын худалдагдахада хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ гуримые яажа хубилгахаб гэһэн асуудал бүри гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ үзэхэ шухала. Коммунизм байгуулгын гол шухала аша туһада үндэһэлэн, манай парти бэлэдхэлэй гурим тодорхойлхо хэрэгтэ хододоо айхабтар ехэ анхарал хандуулдаг байһан, хүдөөдэ ямар экономическа, политическэ оршон байдалай тогтоһые хараадаа абажа, энэ гурим тодорхойлдог байгаа.

МТС-үүдэй хубилгагдахада, колхозуудтахи үйлэдбэриин эрхэ байдал ондоо болохонь. Урдынхидал адли, шэнэ эрхэ байдалда тааруулан бэлэдхэлэй гуримые тодорхойлхо шухала байһаниинь ойлгосотой. Энэ гурим машина, горючи, үтэгжүүлгэ болон бусад ондоо эд зөөриин түлөө колхозуудай тоосоое хараадаа абаха, гадна, колхозуудһаа абадаг продукциин түлөө гүрэнэй тоосоое мүн лэ хараадаа абаха ёһотой. Энэ тон ехэшье, харюусалгатайшье хүдэлмэри, тиимэһээ тэрэниие шиидхэхын тулада ехэ саг хэрэгтэй.

Хүдөө ажахын продуктнуудай бэлэдхэлэй, худалдаанай сэн тухай мүн лэ иигэжэ хэлэхээр. МТС-үүдые хубилгахатаяа хамта, контрактациин ёһоор ородог, гүрэнэй худалдан абадаг хүдөө ажахын продуктнуудта нэгэн адли сэн бии болгохо тухай асуудал шиидхэхэ гэжэ зарим хүнүүд дурадхаа. Юрэнхы дээрэнь иигэжэ шиидхэбэл зүб байна. Гэбэшье, энэ орёо асуудал, тиимэһээ тэрэниие гүнзэгыгөөр, алишье талаһаань шэнжэлжэ үзэхэ хэрэгтэй. Энэ асуудалаар мүнөө имагтал зарим тэды юрэнхы гол ёһонуудые хэлэжэ болохо.

Манай ороной эрхэ байдал оло янза, тиимэһээ бэлэдхэлэй сэн бүхы нютагуудта адли байжа болохогүй. Энэншье ойлгосотой. Юундэб гэхэдэ байгаалиин, мүн экономическа эрхэ байдал үйлэдбэриин хэмжээндэ, продукциин өөрын үнэдэ зарим тэды нүлөө үзүүлдэг гээшэ. Теэд гансал байгаалиин эрхэ байдал эдэ бүгэдэдэ нүлөөлдэг гэжэ хэлэжэ болохогүй. Харин ажалай бүтээсэ, мүнгэн зөөри, хүдэлмэриин хүсэ гамтайгаар гаргашалһан ушар лэ тэдээндэ нүлөөлдэг байна.

Хүдөө ажахын продуктнуудай ехээр абтадаг болохо тудам тэдэниие бэлэдхэлгын шэнжэ шанар ондоо болохо. Мүнөө ороноймнай хэрэглэхэ зарим продуктнуудай хүсэд хүрэхөөр абтадаг болоодүй байхада, гүрэмнай район бүхэндэ бэлэдхэлэй түсэбүүдые тогтоохо баатай болоно. Тиигээд гүрэндэ үрэгүй сэнгээршье продуктнуудые худалдан абаха баатай болонобди. Теэд, энэмнай саг зуурын үзэгдэл гээшэ. Мүнөө колхозуудые түргөөр дэбжээхэ, тэдэнэй экономикые хүгжөөхэ эрхэ нүхэсэл манда бии.

Тиимэ болохолоороо, жэл ерэхэ бүри улам ехэ продуктнууд абтадаг болохо юм. Багахан сагай үнгэрөөд байхада, оромнай хүдөө ажахын бүхы продуктнуудые хэрэгтэй соогоо сүм абадаг болохоһоо гадна, хүсэд хүрэхэ нөөсэ бии болгохо байна. Тиихэдэмнай өөрымнай хэрэглэмжэһээ нилээд үлүү хүдөө ажахын продуктнууд бии болохо.

Түсэбөөр эрхилэгдэдэг ажахытай Совет орондо үлүү гараса үйлэдбэрилхэ ябадал, мүн тэрэнэй хойшолон—кризисэй болохогүй байһаниинь ойлгосотой. Гэбэшье, продуктнуудые худалдан абаха эрхэ байдал тиихэдэ хубилха байна бшуу. Өөһэдтэмнай үлүү продуктнуудые манһаа худалдажа абыт гэжэ колхозууд гүрэниие гуйдаг болохо. Мүнөөшье хэдэн районууд зарим үлүү гараһан продуктнуудаа гүрэндэ худалдажа абахыень дурадхадаг болонхой. Продуктнуудай өөрынь үнэ сэнгэй бага дээрэһээ үнэгүй тарияа, мяха болон бусад продуктнуудые абадаг районуудһаа гүрэн тэдэниие худалдажа абаха аргатай болохо юм.

Эдэ бүгэдэ арадтамнай, бүхы ажахын социалистическэ системэдэ олзотой байха гээшэ гү? Хэлсээнгүй, олзотой байха. Үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлээр хубаарилха ехэ һайн эрхэ нүхэсэл бии болохо юм. Үйлэдбэриин тусхай мэргэжэлээр хубаарилагдахада, ажал хүдэлмэридэ машина, техникэ тон олоор хэрэглэгдэдэг болохо, ажалай бүтээсэ дээшэлхэ, продукциин нэгэ единицэдэ гарадаг зөөри, хүсэн бага болохо байна. Продуктнуудай ехэ, үнэгүй болоходонь, арад зоноймнай ажабайдал һайжаржа, хүн зомнай коммунистическэ обществын бүхы аша туһыень гүйсэд мэдэхэ байна.

Эдэ бүгэдэ аяар холо, хожом бэелүүлэгдэхэ хэрэг гэжэ һанажа болохогүй. Хэлсэгдэжэ байһан эдэ асуудалнууднай мүнөөшье айхабтар ехэ, шухала удхашанартай гээшэ. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө, продукциин үнэ сэн доошолуулхын түлөө, хүдөө ажахын продуктнуудые тусхай мэргэжэлээр хубаарилжа, үйлэдбэрилдэг болохын түлөө тэмсэл — эдэ бүгэдэ хүдөө ажахын хүгжэлтын хойшолуулашагүй зорилгонууд мүн. Машинно-тракторна станцинуудые хубилгажа, техникэ колхозуудта худалдаһан ушар эдэ бүгэдые амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ туһа болохо байна.

VI. Шэнэ оршон байдалда нютагай органуудай хэхэ хүдэлмэриин зарим асуудалнууд

Нүхэд депутадууд! Машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха гээшэ хүдөө ажахын хүтэлбэриие саашадаа улам һайжаруулха шухала хэмжээн болоно. Иигэжэ хубилгахада, хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөн дэбжээхын түлөө тэмсэлэй амжалтын шиидхэгдэдэг газарта — колхозуудта хүтэлбэримнай дүтэ болохо байна. Партийна, советскэ зурганууудай зүгһөө хүдөө ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо тухай асуудалнуудые ажалшад эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсээ.

Союзна республиканууудай, нютагуудтахи партийна болон советскэ органуудай эрхые үргэдхэхэ, тэрэшэлэн районуудтахи эмхи зургаанууд, машинно-тракторна станцинууд, колхозууд болон совхозуудые бүри һайн кадрнуудтай болгохо хэмжээнүүдэй һүүлэй жэлнүүдтэ абтаһанай ашаар, хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэг эли бодо һайжараа, бүри тодорхой, эршэмтэй болоо гэжэ арад ниитын һаналаа хэлэхэ үедэ тэмдэглэгдэбэ. Колхозуудые бэхижүүлхын түлөө, тэдэнэй экономикые бүхы талаарнь хүгжөөхын түлөө тэмсэлдэ коммунистнууд, комсомолшуудай дүүргэдэг үүргэнь дээшэлээ. Колхозно партийна организацинууд улам ургажа, бүри бэхижээ. Партийна хүдэлмэриин һайжаруулагдаһан ушар ороноймнай хүдөө ажахын улам хүгжэжэ, амжалтануудые туйлаха хэрэгтэ туһа хүргэһэн байна. Һүүлэй үеын байдалһаа харахада, республиканууудай, тэрэшэлэн нютагуудтахи партийна болон советскэ органууд хүдөө ажахыгаа саашадань хүгжөөхэ харюусалгатай зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ байнхай.

Партиин хараалһан хэмжээ-ябуулганууд дотор советскэ демократиие бүри ехээр хүгжөөхэ, хүдөө ажахые хүтэлбэрилгын талаар союзна республиканууудай, нютагай органуудай дүүргэдэг үүргыень улам дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана.

Колхозуудые хүтэлбэрилгын талаар районуудтахи эмхи зургаанuудай үүргын дээшэлжэ байһые хараадаа абажа, энээнэй урда тээ машинно-тракторна станцинуудта даалгагдадаг байһан зорилгонуудыешье хүдөө районуудтахи нютагай органуудай хаһа саг соо, шадамар бэрхээр шиидхэхынь тулада тэдэниие улам бэхижүүлхэ хүдэлмэри ябуулжа үргэлжэлхэ шухала болоно.

Районуудай гүйсэдхэхэ комитедүүдые шадамар бэрхэ кадрнуудтай болгохо гээшэ тон шухала удхашанартай. Энэнэй урда тээ колхозуудай үйлэдбэридэ хабаатай олохон асуудал МТС-үүдтэ шиидхэгдэдэг байһан юм, харин мүнөө тэдэниие районуудай гүйсэдхэхэ комитедүүд өөһэдөө шиидхэхэ ёһотой болоно. Районуудтахи советскэ зургаануудай байгууламжые улам нарижуулан һайжаруулжа үргэлжэлхэ шухала.

Арад ниитын һаналаа хэлэхэ үедэ энэ асуудалааршье дурадхалнууд ороһон байна. Зариман хэлэхэдээ, хүдөө ажахын асуудал эрхилдэг инспекторнуудэй бүлэгүүдые агроном, зоотехник, хүдөө ажахыгаа оньһожоруулха, электричествээр хангаха инженер, малай эмшэн, газар эсхэмжэлэгшэһээ бүридүүлжэ, районой гүйсэдхэхэ комитедүүдэй гү, али түсэблэхэ комиссинуудай дэргэдэ тогтоохо һэмди гэнэ. Нүгөө зарим нүхэд районуудай хүдөө ажахын таһагууд гү, али управленинүүдые тогтооe гэжэ дурадхана. Колхозссоюзуудые тогтоохо тухай дурадхал оруулһан нүхэдүүдшье бии.

Мүнөө колхозуудые хүтэлбэрилхэ эрилтэнүүдтэ таарахаар зүб шиидхэбэри гаргахын тула эдэ асуудалнуудые саашадаа тэбдэнгүй зүбшэн хэлсэхэ, шэнжэлжэ үзэхэ хэрэгтэй байна.

Колхозно үйлэдбэриие хүгжөөхэ хэрэгтэ зохихо үүргэ дүүргэһэн машинно-тракторна станцинуудай дэргэдэхи соведүүдэй болюулагдахаа байгаа хадань, колхоз, совхоз, МТС, заһабарилгын-техническэ станцинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, үйлэдбэриин түрүүшүүлһээ бүридүүлэн хүдөө ажахын асуудалнуудые зүбшэхэ үйлэдбэриин-техническэ соведүүд гү, али ондоо зургаануудые райгүйсэдкомуудай дэргэдэ эмхидхээ һаа зохихо гээшэ ха.

Ажалшадай дурадхалнууд дотор трактористнуудай ажалай түлөөһэн тухай асуудалнууд гараһан байна. Трактористнууд, комбайнернуудай колхозуудта ошоһонойнь һүүлээр тэдэндэ үгтэхэ ажалай түлөөһые ургасын гарасаһаа, туйлаһан үрэ дүнгүүдһээнь дулдыдуулан тодорхойлхо хэрэгтэй гэжэ олонхи нүхэд тоолоно.

Гэхэ зуура, тэгшэдхэлгэ гаргажа болохогүй. Трактористнууд болон ондоошье механизаторнуудай ашаг олзыень багаханааршье хороохо ябадал гаргажа болохогүй. Механизаторнууд гээшэмнай хүдөө ажахын мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэд мүн. Тиимэ хадаа өөһэдынгөө ажалай түлөө тэдэнэр мүн ехэ түлөөһэ абаха ёһотой. МТС-үүдэй мэдэлдэ байһан механизаторнуудай колхозуудта ошоходонь, трактористнуудай, бусад механизаторнуудай ажалай түлөөһые зүбөөр, мэргэжэл шадабариһаань, ажалайнь үрэ дүнгһөө дулдыдуулан, МТС-тэ абадагһаань доошо бэшэ байхаар тогтоогоо һаа зохихо гэжэ һанагдана. Колхоздохи ажалта үдэрэй багашаг сэнтэй байгаа һаань, механизаторнуудта үгэхэ юумын доодо хэмжээе тодорхойлон тогтоохо хэрэгтэй байна.

Нүхэд депутадууд! Совет оромнай хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ амжалта туйлаа. Тиигэбэшье, һанаагаа амарха ябадалай аюулда орожо болохогүй гэжэ уридшалан һануулха хэрэгтэй. Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ асуудалнууд тушаа анхаралаа багаханааршье һуларуулаа һаа, гүрэнэй, арадай аша туһада, коммунистическэ байгуулалтын аша туһада ехэ хохидол ушаруулжа болохо байна.

Хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ хэрэгтэмнай үшөөл ехэ дутуу дунданууд байһаар, тиимэһээ һанаагаа амаржа болохогүй гэжэ онсолон һануулха хэрэгтэй. Зарим областьнууд хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгээ тон удаанаар нэмээжэ байнхай. Зарим районуудта ороохо тариянай, хүдөө ажахын бусад ургамалнуудай ургасань үшөөл бага байһаар. Олохон колхоз, совхозуудта малай тоо толгой, тэрэнэй ашаг шэмэ удааншагаар нэмэнэ, тэрээнһээ шалтагаалан, мал ажалһаа ашаг шэмэ абалгые шухала хэмжээн соонь нэмээхэ ябадал хангагданагүй.

МТС-үүдые хубилгаха, техникыень колхозуудта худалдахада, хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ шухалын шухала зорилгонуудые шиидхэхын тула бүри аятай зохид арга боломжо бии болохо байна. Гэхэ зуура, олониитын дунда үдэр бүри эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулаагүй һаа, хүдөө ажахын үйлэдбэриин эмхидхэлые улам һайжаруулха тодорхой хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдээгүй һаа, арга боломжоһоо зохихо үрэ дүн өөрөө гарахагүй байна бшуу.

Колхозуудта техникэ худалдаха гэжэ хараалагдаад байһан мүнөө сагта үйлэдбэриие эмхидхэлгын түлөө, машинануудые зүбөөр ашаглалгын түлөө түрүүлэгшын, правлениин, бригадирнуудай харюусалгые бүри дээшэлүүлхэ шухала. Колхозуудые хүтэлбэрилхы һайн хүдэлмэрилэгшэдтэй болгохо гэжэ бүри ехээр оролдохо ёһотойбди. Энэмнай хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ үндэһэн шухала асуудалнуудай нэгэн болоно. Колхозуудай түрүүлэгшэнэр тушаа анхаралай һуладхагдаһан газартахи ажал хүдэлмэридэ таһалдал тохёолдодог байха юм. Колхозой түрүүлэгшэ хадаа колхозно кадрнуудай дунда хэзээшье гол шухала хүниинь байдаг. Мүнөө тэрэнэй үүргэ хэмжээлэшэгүй ехээр ургажа байнхай. Шэнэ оршон байдалда мүнөөнэй хүдөө ажахын техникэ, экономико, үйлэдбэриин юрэнхы хэрэгүүдые һайн мэдэхэһээ гадна, мүн ажахыгаа саашадань хүгжөөхэ холын хараата асуудалнуудые шиидхэжэ шадаха, бэлэдхэл һайнтай хүдэлмэрилэгшэдэй колхозуудые толгойлхонь илангаяа шухала болонхой. Дүй дүршэл ехэтэй практигууд, хүдөө ажахын эрдэм һургаалтай мэргэжэлтэд тиимэ хүдэлмэрилэгшэд болохо шадаха байһаниинь лабтай.

Колхозуудай олонхи түрүүлэгшэнэр шэнэ зорилго һайнаар шиидхэжэ шадаха бэлэдхэлтэй байна. Гэбэшье, манайда һулахан түрүүлэгшэнэр бии байһаар. Ажахые шэнэ оршон байдалда тэдэнэй хүтэлбэрилхэнь бэрхэтэй. Тиимэ колхозуудта бүри һайн бэлэдхэлтэй, дүй дүршэлтэй хүдэлмэрилэгшэдые һанамжалан дурадхаха хэрэгтэй.

Ниитын ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ колхозууд... хознигуудай урмашанхай байха ёһо гуримые ... даашье сэхэ шууд бэелүүлхэ шухала гэжэ ... тэмдэглэмээр. Материальна талаар урмашуул... гурим гээшэ колхозуудай экономикые улам ... дань хүгжөөхэ зорилго зүбөөр шиидхэхэ түлхю... лоно гэжэ, энэ ёһо гуримые шадамараар хэрэг... һаа, коммунизмда орохо замаар амжалтатай ... жа шадагдахагүй гэжэ партийна, советскэ, хүдө... хын хүдэлмэрилэгшэд һайса ойлгохо ёһотой.

Энээнтэй дашарамдуулан, ажалай түлөөһэн... лаар тэгшэдхэлгэ гаргаха ямаршье һэдэлгэдэ ... сэн тэмсэхэ гээшэ партийна организацинуудай, ... скэ зургаануудай тон шухала зорилго болоно ... үшөө дахин һануулха хэрэгтэй. Колхозуудай өө... гөө мэдэлдэ орёо нарин техникэ абаад бай... ажал болон түлөөһэ зүбөөр эмхидхэхэ асуудал... хозно үйлэдбэридэ хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ уд... нартай болохо. Дээдэ зэргын мэргэжэл шадаб... хүдэлмэрилэгшэд, ажалай талаар эрхим жэш... руулдаг хүнүүд бусадһаа ехэ түлөөһэ абаха ...

Ойрын сагта олон тоото механизаторнууд ... зуудта ерэжэ орохонь. Энэ ехэ хүсэн колхозууд... лэдбэриие эмхидхэлгэдэ саг үргэлжэ туһалха, ... колхознигуудта һайн нүлөө үзүүлхэ байха. МТС... мэдэлдэ байһан трактористнууд, комбайнерну... бусад хүдэлмэрилэгшэдэй ерэхэдэнь, колхозуу... ническэ хүдэлмэрилэгшэдөөр олон болохо, ко... үйлэдбэриие техническэ талаарнь хүтэлбэрилх... бүри дээдэ шатадаа дэбжүүлэгдэхэ. МТС-үүд... билгаха хүдэлмэри хэхэ үедөө тракторна брига... дые үлээхэ хэрэгтэй. Энээнэй урда тээ хүдэлм... байһан тракторна бригаданууд тэрэл зангаар... хозуудта үлэжэ ажаллаха ёһотой.

Хабарай тарилга хэхэ зорилго мүнөө колхоз... машинно-тракторна станцинуудай, совхозууда... нэ табигданхай. Энэ зорилгоёо амжалтатайгаар ... хэхын тулада колхознигуудай, МТС болон сов... дай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай эдэбхиие үшө... шэнь үргэхэ хэрэгтэй. Хабарайнгаа тарилгые ... хон болзор соо, һайн шанартайгаар хэжэ дүүрг... хы арга боломжо манда бии. Ургаса дээшэлүүл... дал ороoһо тарияа, хүдөө ажахын бусад ургам... дые бүри ехээр үйлэдбэрилхэ тон шухала арга ... байхадань, энээниие онсолон тэмдэглэхэ хэрэг...

Нүхэд депутадууд!

Манай Совет орон экономико болон соёл кул... хүсэ ехэтэйгээр хүгжөөн дэбжээхэ, эрдэм ухаан... техникээ һалбаруулан бадаруулха, арад т... ажана байдал саг үргэлжэ һайжаруулха зама... дамтай дабшажа ябана. Советскэ Союзай ул... рондын нэрэ хүндэнь улам дээшэлнэ, дэлхэйн ... кын асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ СССР-эй ... бүри ехэ болоно, бүхы социалистическэ орону... арадуудай хани харилсаан бэхижэжэ байна.

Бүхы совет арадта дэмжэгдэдэг Коммунист... партиин ленинскэ үнэн зүб хараа бодолые бари... бэелүүлһэнэй ашаар, эдэ амжалтануудые туйл... Орон дотороо коммунизм байгуулха үргэн ех... грамма хараалһан, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан ... бэхижүүлхэ зорилго табиһан КПСС-эй XX с... түүхэтэ шиидхэбэринүүдые Коммунистическэ п... най сэхэ шууд бэелүүлжэ байна.

Һаяхан, СССР-эй Верховно Соведэй һунгалт... Коммунистическэ парти, совет арад гайхамша... илалта туйлаба. Коммунистнууд болон партии... хүнүүдэй бата нэгэдэлэй кандидадуудта 133 м... үлүүтэй һунгагшад—бүхы һунгагшад булта... хуу дуугаа үгөө. Энэмнай ямар ушар удхатайб... гүрэнэй засагай ехэ дээдын зургааниие — С... Верховно Соведые бүхы арад зон нэгэ һанал... һунгаһан байна. Энэмнай Советскэ Союзай ара... эбдэршэгүй бата нэгэдэлтэй, хани барисаатай ... эли тодоор гэршэлэн харуулаа.

Манай парти һунгалта үнгэргэхэдөө ком... тическэ байгуулалтын түсэбүүдые дүүргэхын т... һэн юумэнүүд тухайдаа арад түмэнэй үмэнэ ... һэн байна. Совет арад нэгэн һаналтайгаар дүүг... жэ, партиин дотоодын, гадаадын политикые һ... дэмжээ, арадай ажахые бүхы талаарнь хүг... СССР-эй экономическа гол зорилгые богонихо... зор соо шиидхэхэ, арад түмэнэй соёл болбо... ажана байдалые һалбаруулан хүгжөөхэ, амгала... дал хангаха гэһэн партиин хараа шугамые һ... гаа.

СССР-эй Верховно Совет энэ, нэгэдэхи сесси... колхозно байгуулалтые улам саашадань хүг... МТС-үүдые хубилгаха тухай асуудал зүбшэн х... шиидхэхээ байна: Партиин Центральна К... СССР-эй Министрнүүдэй Совет энэ асуудалые ... гүрэндэ коммунизм байгуулха хэрэгтэ тон ш... удхашанартай гэжэ тоолоһон дээрэһээ, Верхов... ведэй сессиин үзэмжэдэ табиба.

Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгж... тула партиин Центральна Комитедэй хараалһа... жээ-ябуулгануудые бүхы арад зоной зүбшэн ... гын дүн юу харуулааб гэхэдэ, эдэ хэмжээ-яб... нууд ажабайдалай шухала эрилтэнүүдтэ, сове... дай үндэһэн эрилтэнүүдтэ бүрин таарана, сове... циалистическэ обществын үйлэдбэрилхэ хүсы... жөөхэ үргэн ехэ, шэнэ арга боломжо нээжэ ... байна.

Һунгалтын гайхамшаг дүнгүүдһээ, колхозно б... лалтые улам саашадань хүгжөөхын тула парти... раалһан хэмжээ-ябуулганууд тушаа арад зоной ... лаа хэлэһэн дүнгүүдһээ харахада, совет ара... литическэ эдэбхи үүсхэл, ушар ёһоо мэдэхэ яба... ехэ дэбжэлтэ хангаһан советскэ социалистичес... мократиин илан мандаһан тухайда эли тодоор ... лэн харуулаа. Манай алдарта ленинскэ партиие... нэй политикые бүхы арад зоной дэмжэдэг ба... Коммунистическэ партияа тойрожо Советскэ С... арадуудай батаар нэгэдэнхэй, эбдэршэгүй нягта... хидэнхэй байһые эдэ дүнгүүд гэршэлнэ.

Колхозно байгуулалтые улам саашадань хү... хэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгах... жээнүүд бэелүүлэгдэхэдээ, партиин XX съезды... хэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь амжал... гаар бэелүүлхэ хэрэгтэ, коммунизм байгуулха з... манай ороной дабшалгада туһа хүргэхэнь лаб... жэ партиин Центральна Комитет тоолоно.

(Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлые депутадууд... айлшад ехэ анхаралтайгаар шагнажа, олон уда... гаар альгаа ташан угтаа).

СССР-эй табадахи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси

Союзай Советтэ

...ртын 28-най үдэрэй 4 часта ...ийн Ехэ ордон соо Союзай ...эй хоёрдохи заседани нээгдэ... Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ ...ат П. П. Лобанов, тэрэнэй ор...ор Түрүүлэгшын столой саа...уна. Нүхэд А. Б. Аристов, ... Беляев, Л. И. Брежнев, К. Е. ...шилов, Н. Г. Игнатов, А. И. ...ченко, Ф. Р. Козлов, М. А. ...ов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хру... Я. Э. Калнберзин, А. П. Ки...нко, К. Т. Мазуров болон В. П. ...ианадзе гэгшэдэй правительст... ложодо харагдахада, де...ууд, айлшад үни удаан альгаа ..., тэдэниие угтана.

...латын Мандатна комиссиин ...лэгшэ Л. Н. Ефремов элидхэл ... Коммунистнууд болон партий...э хүнүүдэй арадай нэгэдэлэй кандидадууд СССР-эй Вер... Соведтэ һунгагдаа гэжэ тэрэ ...он тэмдэглэбэ. Союзай Совед... эхэнэр бии. 327 хүн гү, али ...ай Соведэй бүхы депутадуудай ...процентнь үйлэдбэридэ, хүдөө ...да хүдэлдэг хүнүүд. Бэшэ...—ажалша интеллигенциин ...лэгшэд юм. 30 гаран Советскэ ...ай Герой, зуу гаран Социалис...кэ Ажалай Герой депутадуу...унда бии. Союзай Соведэй ...адуудай 49,1 процентнь дээдэ, ... бэшэ дээдэ һургуулитай. Эл...лон үндэһэ яһатанай түлөө...ад Союзай Соведтэ депутадуу... һунгагданхай.

...ы 738 һунгуулиин округто ...даһан Союзай Соведэй депу...ай эрхэ түлөөлэлгэ мэдэрхэ тогтоол депутат И. И. Чугу... дурадхалаар палата абаа.

...ээд «Колхозно байгуулал...улам саашань хүгжөөхэ, ма...-тракторна станцинуудые ху...билгаха» гэһэн нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлээр үгэ хэлэлгэ эхилбэ.

Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ Украинын 10 миллион гаран ажалшад хабаадаа. КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй шиидхэбэрине бүхы арадай һайшааба гэжэ депутат Н. Т. Кальченко (Украинска ССР) хэлэбэ. Украинын колхозууд февральска Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлжэ эхилээ. Үсөөхэн колхозһоо бэшэ бүхы колхозууд трактор, комбайн, элдэб машина болон зэр зэмсэгүүдые бүри мүнөө абаха гэжэ шиидхээ. 2 мянга шахуу колхоз техникынгээ түлөө энэ жэлдэ сүм тоосохо, бэшэниинь ойрын жэлнүүдтэ тоосохо юм гэжэ нүхэр Кальченко хэлэнэ.

Украинада гээгдэжэ ябаһан колхозуудта анхарал ехээр хандуулагдадаг болобо. Тусхайлбал, машинно-тракторна станцинуудһаа эрхим мэргэжэлтэд, эмхидхэгшэд эдэ гээгдэнги колхозуудта эльгээхэ гэжэ шиидхэгдээ.

Депутадууд **Д. С. Полянский** (Краснодарска хизаар), **С. К. Камалов** (Узбекскэ ССР), **М. Бейсебаев** (Казахска ССР), **Г. Д. Джавахишвили** (Грузинска ССР), **А. П. Чеховский** (Ростовко область), **Н. Ф. Игнатов** (Москвагай область), **Т. Ульджабаев** (Таджикска ССР), **Ф. А. Сурганов** (Белорусска ССР) болон **А. С. Герасименко** (Украинска ССР) гэгшэд мүн лэ үгэ хэлээ.

Депутадууд сесиин хүдэлмэридэ айхабтар эдэбхитэйгээр хабаадажа, амин шухала асуудалнуудые аша үрэтэйгөөр зүбшэн хэлсэнэ.

Национальностьнуудай Советтэ

Мартын 28-да үглөөнэй 10 часта Кремлиин Ехэ ордон соо **Национальностьнуудай Соведэй** хоёрдохи заседани нээгдээ.

Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **Я. В. Пейве** болон тэрэнэй орлогшонор Түрүүлэгшын столой саана һууна. Нүхэд **Н. А. Булганин, А. И. Микоян, Н. С. Хрущев** болон парти, правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэдэй правительственна ложодо ерэхэдэнь, сугларагшад тэдэниие үни удаан альгаа ташан угтаа.

Палатын Мандатна комиссиин Түрүүлэгшэ депутат **С. В. Червоненкодо** элидхэл хэхыень үгэ үгтэнэ. Национальностьнуудай Соведтэ дэбжүүлэгдэһэн бүхы кандидадууд депутадуудаар һунгагдаа. Советскэ Союзай 58 үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд Национальностьнуудай Соведэй депутадууд боложо һунгагдаа. Бүхы һунгагдаһан депутадуудай 44,9 процентнь үйлэдбэридэ — завод, фабрикада, колхоз, совхоз, МТС-тэ хүдэлнэ. Депутадуудай хахадынь шахуу дээдэ, хүсэд бэшэ дээдэ һургуулитай байна. Национальностьнуудай Советтэ 176 эхэнэр депутат бии.

Депутат **А. Н. Ахоховай** дурадхалаар Национальностьнуудай Совет тогтоол абажа, палатын бүхы депутадуудай эрхэ түлөөлгые мэдэрээ.

Удаань «Колхозно байгуулалтые улам саашань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай» Н. С. Хрущевой элидхэлээр үгэ хэлэлгэ эхилбэ. Эгээн түрүүлжэ депутат **Ж. А. Ташенев** (Казахска ССР) үгэ хэлэхэдээ, Казахстанай хүдөө ажахын тон ехээр хубилха, ондоо болоһыень тэмдэглээ. Мүнөө колхозуудай хахадһаа үлүүнь хүдөө ажахын техникэ худалдан абажа байна гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Казахстанда олон колхозууд МТС-эй усадьбаһаа холо байдаг. Тиимэһээ бага сагын заһабари хэжэ байха мастерской колхозуудта бии болгохо, харин РТС-үүдтэ нүүдэл мастерской эмхидхэхэ гэжэ тэрэ дурадхана.

Белоруссиин 147 райондо нэгэнэгэ РТС байгуулха, 81 РТС-ынь филиалнуудтай байха, 58 МТС-ые хуушаарнь үлөөхэ гэжэ шиидхэгдээ гээд депутат **Н. Е. Авхимович** (Белорусска ССР) хэлэбэ. Үлэһэн МТС-үүд, мүн байгуулагдаха РТС-үүд ажахын тоосооной үндэһөөр хүдэлмэреэ эмхидхэхэ юм.

—Манай ороной хүдөө ажахын байдал элидхэл соо тон гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдээ,—гэжэ депутат **М. З. Мирза-Ахмедов** (Узбекскэ ССР) хэлэбэ. Узбекистанай колхозуудай олонхинь бүри мүнөө МТС-эй техникые худалдан абажа шадаха, тиигээд тэрэнээ аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ шадалтай гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

—Манай колхоз МТС-һээ 48 трактор, 30 таряанай, 16 кукуруза хуряадаг болон силоснэ комбайнуудые, мүн бусад хүдөө ажахын машина абаад байна,—гэжэ Сталинай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **Г. П. Литовченко** (Украинска ССР) хэлэнэ. Мүнөө муушаг хабарай болоошье һаань, бидэнэр машинануудаа зүбөөр ашаглажа, эртын тарилга хээд, намарай таряанай газар борнойлжо эхилээбди гэжэ энэ түрүүлэгшэ хөөрэнэ. Гэртээ бусаһан механизаторнууд айхабтар эршэтэйгээр хүдэлнэ. Хабарай тарилга хэхэ үедэмнай нэгэшье машина эбдэржэ һаатаагүй.

РСФСР дотор бии байһан заһабариин-техническэ база хүдөө ажахын техникые сүм заһабарилха аргатай байна. Тиимэһээнь колхозуудта томо мастерской бариха гэжэ яараһанай хэрэггүй гээд депутат **И. А. Бенедиктов** (РСФСР) хэлэбэ. Хүдөө ажахын, мүн промышленна предприятинуудай хоорондохи холбоое бэхижүүлхын тулада байд гээд лэ техническэ конференцинүүдые үнгэргэжэ байха, бүтээгдэдэг техникын шанар тухай тэрээн дээрэ хөөрэлдэхэ гэжэ нүхэр Бенедиктов хэлэнэ.

—Бүри мүнөө жэлдэ Грузиин колхозууд МТС-тэ байһан бүхы машинануудай сэнгэй 50 процентыень түлэхэ шадалтай,—гэжэ депутат **М. Д. Чубинидзе** (Грузинска ССР) хэлэбэ. Колхознигууд машинада ехэ дуратай, тиимэһээ тэдэнээ шадамар бэрхээр ашаглаха байха. Хадалиг газарта хүдэлхэ трактор, молотилка, сеялкэ болон хүдөө ажахын бусад машина олоор гаргадаг болохо хэрэгтэй гэжэ депутат тэмдэглэбэ.

Трактораар хэгдэдэг хүдэлмэриие түлэхын тулада колхозууд өөһэдын эрьесын мүнгэ зөөритэй болохо ёһотой. Тиихэдэ хубаагдадаггүй фонддо урданайхиһаа ехэ мүнгэ оруулдаг болохо ёһотойбди гэжэ депутат **Н. Додхудоев** (Таджикистан) хэлээ.

Тэрэшэлэн депутадууд **К. Д. Дикамбаев** (Киргизскэ ССР), мэдээжэ советскэ эрдэмтэ **И. Г. Эйхфельд** (Эстонско ССР), **М. Т. Мамедов** (Азербайджанска ССР), **Ю. Н. Кондратас** (Литовско ССР) мүн лэ үгэ хэлээ.

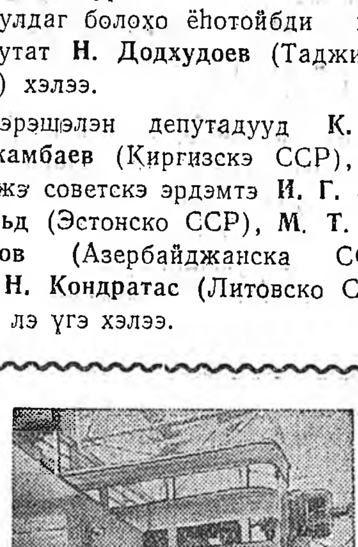

Ленинград. Үнгэтэ металлнуудые мүлин заһадаг городой заводто бүтээсэ ехэтэй прокатна шэнэ стан хүдэлжэ эхилбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бүтээсэ ехэтэй шэнэ стан. Вальцовщик И. А. Тихонов халаанайнгаа даалгабарие 150 процент дүүргэнэ.

ТАСС-эй фотохроника.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

...ССР-эй Верховно Соведэй Президиумые һунгаха тухай

...скэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Вер... Соведэй **тогтоохонь:**

...эй Верховно Соведэй Президиумые иимэ составтайгаар ...:

... ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ:

...шилов Климент Ефремович—Кировскэ һунгуулиин ок... депутат, Ленинград город.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЫН ОРЛОГШОНОРООР

...ов Михаил Петрович—Уфимска һунгуулиин округһоо ..., РСФСР;

...тченко Демьян Сергеевич—Днепропетровско һунгуу...округһоо депутат, Украинска ССР;

...ов Василий Иванович—Витебскэ һунгуулиин округһоо ..., Белорусска ССР;

...ов Шараф Рашидович—Кокандска һунгуулиин город...округһоо депутат, Узбекскэ ССР;

...ев Жумабек Ахметович—Актюбинска һунгуулиин ок... депутат, Казахска ССР;

...идзе Мирон Дмитриевич—Сталинирска һунгуулиин ... депутат, Грузинска ССР;

...аев Ильяс Керим оглы—Хачмасска һунгуулиин ок... депутат, Азербайджанска ССР;

...нис Юстас Игнович—Тельшяйска һунгуулиин округһоо ..., Литовско ССР;

...а Иван Сергеевич—Сорокско һунгуулиин округһоо ..., Молдавска ССР;

...нь Карл Мартынович—Екабпилсска һунгуулиин округ...утат, Латвийска ССР;

...в Турабай—Токтогульска һунгуулиин округһоо депу...ргизскэ ССР;

...тов Мирзо—Таджикабадска һунгуулиин округһоо де..., Таджикска ССР;

...нян Шмавон Минасович—Ехегнадзорско һунгуулиин ... депутат, Армянска ССР;

...в Акмамед—Куйбышевска һунгуулиин округһоо депу...ркменскэ ССР;

...ьд Иоган Гансович—Выруска һунгуулиин округһоо ..., Эстонско ССР;

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ СЕКРЕТАРЬ:

Георгадзе Михаил Порфирьевич — Зестафонско һунгуулиин округһоо депутат, Грузинска ССР.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ГЭШҮҮД:

Андреев Андрей Андреевич—Тульско-Рязанска һунгуулиин округһоо депутат, РСФСР;

Батыев Салих Гилимханович—Елабужска һунгуулиин округһоо депутат, Татарска АССР;

Беляев Николай Ильич—Алма-Атинска һунгуулиин городской округһоо депутат, Казахска ССР;

Буденный Семен Михайлович—Хмельницкэ областиин Шепетовско һунгуулиин округһоо депутат, Украинска ССР;

Буркацкая Галина Евгеньевна—Черкасска һунгуулиин округһоо депутат, Украинска ССР;

Даниялов Абдурахман Даниялович—Махачкалинска һунгуулиин округһоо депутат, Дагестанска АССР;

Капитонов Иван Васильевич—Московско областиин Серпуховско һунгуулиин округһоо депутат, РСФСР;

Кириченко Алексей Илларионович—Киевскэ областиин Киевскэ-Ленинскэ һунгуулиин округһоо депутат, Украинска ССР;

Мазуров Кирилл Трофимович—Минскэ областиин, Минскэ һунгуулиин городской хоёрдохи округһоо депутат, Белорусска ССР;

Нуриев Зия Нуриевич—Стерлитамакска һунгуулиин округһоо депутат, Башкирска АССР;

Подгорный Николай Викторович—Киевскэ областиин Киевскэ-Московско һунгуулиин округһоо депутат, Украинска ССР;

Привалов Михаил Моисеевич—Кемеровскэ областиин Сталинска һунгуулиин округһоо депутат, РСФСР;

Спиридонов Иван Васильевич—Свердловско һунгуулиин округһоо депутат, Ленинград город.

Турсункулов Хамракул—Ташкентскэ һунгуулиин хүдөөгэй округһоо депутат, Узбекскэ ССР;

Устинов Владимир Иванович—Киевскэ һунгуулиин округһоо депутат, Москва город.

Федорова Варвара Ефимовна—Красно-Пресненскэ һунгуулиин округһоо депутат, Москва город.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ВОРОШИЛОВ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

...ва, Кремль.
... оной мартын 27.

...оюзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседаниин түрүүлэгшэдэ

...эй Конституциин 70-дахи статьягай үндэһөөр, мүн ... правительство байгуулха тухай асуудалай СССР-эй ...но Соведэй үзэмжэдэ табигдаһантайнь дашарамдуулан, ...рнүүдэй Совет уялгаяа дүүргэһэн дээрэ тоолоод, эрхэ ...лгэмнай дүүрэбэ гэжэ Верховно Соведэй үмэнэ мэдүүлнэ.

Энээн тухай Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Соведтэ мэдээсэхые СССР-эй Министрнүүдэй Совет Таниие гуйна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. БУЛГАНИН.
1958 оной мартын 27.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

...Р-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. А. Булганинай мэдүүлгэ тушаа

...кэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Вер... Соведэй **тогтоохонь:**

... түлөөлгэмнай дүүрэбэ гэжэ СССР-эй Верховно Соведтэ ... Правительствын дуулгаһан тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. А. Булганинай мэдүүлгые хүлеэн абаха.

2. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ажал-ябуулга һайшааха.

Москва, Кремль.
1958 оной мартын 27.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ тухай

...скэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Вер... Соведэй **тогтоохонь:**

...ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшээр нүхэр ... Никита Сергеевичые томилхо.

...СССР-эй Правительствые бүридүүлхэ тухай дурадхалаа СССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табихыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущевто даалгаха.

Москва, Кремль.
1958 оной мартын 27.

Түнхэнэйхидэй уряада харюу

ХАХАЛАЛГА, БОРНОЙЛГЫН БОЛЗОР ТОДО—ХАЙХАРАНГҮЙ АЛДАБАЛ, ӨӨРТӨӨ ГОМДО!

Хабарай урин дулаанай саг ерэжэ, колхозууд тарилгада бэлэдхэл үргэн далайсатайгаар ябуулжа эхилбэ. Иволгын аймагай «Улаан Оронго» колхоз МТС-һээ абаһан тракторнуудаа тарилгын бэлэдхэлгэдэ үргэнөөр хэрэглэжэ байна. Энэ колхоздо поли дээрэ наг шэбхэ нилээд ехээр гаргагдана. Һаяхан эндэ воскресник эмхидхэгдэжэ, нэгэ үдэр соо 120 тонно шэбхэ таряанай газар дээрэ гаргагдаа. Тэрэ воскресникта Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай естествознаниин факультедэй 4-дэхи курсын студентнүүд хабаадалсажа, ехэ туһа хүргэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тус колхозой поли дээрэ наг шэбхэ зөөжэ ябана.

А. Сельверовэй фото.

Үндэр ургасын түлөө тэмсэхэбди

(Телефоноор абтаба). Һаяхан бидэнэр Түнхэнэй суута механизатор, СССР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр Тахановай бригадынхидай нээмэл бэшэгые ехэтэ һонирхон уншаад, тэдэнэй һайшаалтай үүсхэлые дэмжэхэ гэжэ шиидээбди. Ушар юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ хүдөө ажахые ойрын саг соо хүгжөөхэ тушаа парти, правительствын иимэ ехэ анхарал оролдолго гаргажа байхада, энэ хэрэгэй хажуу тээ яашье үлэхын аргагүй.

Мүнөө хабарай тарилга дүтэлжэ, үргэн дэлгэр поли дээрэ хүсэтэ тракторай хүнхинэхэ, сеялкэнүүдэй тооһо татаха саг холо бэшэ болоо. Манай совхозой 3-дахи фермын таряан ажалай бригадын гэшүүд хабарай эртын орооһото культурануудай тарилгые 5—6 хоног соо шанар һайнтайгаар үэжэ дүүргэхэ, мүн бусадшье культурануудай тарилгые эрхим һайн хаһа сагыень алдангүй эмхитэйгээр үнгэргэхэ гэжэ шиидээбди. Тиихэ зуураа, манай бригадын түрүү дүй дүршэл ехэтэй механизаторнууд: комбайнер Очир Хусаев, трактористнууд Леонид Дудин, Шираб Дабаев гэгшэд Донбассай суута шахтёр Николай Мамайн үүсхэлые дэмжэн, таряа хуряалгын, тэжээл бэлэдхэлэйшье үедэ халаан бүриингөө даабарие үдэр бүхэндэ, 30—40 процентээр үлүүлэн дүүргэхэ уялга абаа.

Манай тракторно-таряан ажалай бригада мүнөө жэл орооһо таряанай, тэжээлэй культурануудай баян ургаса абаха, мүн ниитын малда тэжээл ехээр бэлэдхэхэ гэһэн уялга абажа, энээнээ бодотоор дүүргэхэ хэмжээ-ябуулгануудые хараалжа байна. Мүнөө үрэһэ хүрэнгэмнай сэбэрлэгдэнхэй. Мүн дутаха үрэһөө шэрэжэ дүүргэхэ болообди. Трактор, машинанууднай хуу заһагдажа, жолоодохо эзэдтэнь тушаагданхай юм.

Манай бригада энэ жэл 600 гектарта орооһото культура, 1126 гектарта тэжээлэй элдэб культурануудые тариха юм. Тиин, бүхыдөө гектар бүриһөө 10—12 центнерһээ бага бэшэ, зарим газарай га бүриһөө 15 центнер хүрэтэр орооһото культура хуряаха, тиихэдээ 150 центнер кукурузын эшэ набшаһа, 30 центнерһээ бага бэшэ зелёнкын ургаса гектар бүриһөө абаха зорилго табяабди. Трактор, машинануудаа бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаһанай ашаар запасной часть болон горючи, тоһодолгын материал алмаха хэмжээ хараалаабди.

Газар тариалангай ургаса дээшэлүүлжэ, тэрэнээ хаһа саг соонь гээлтэгүйгөөр хуряахаһаа гадна, тэжээл бэлэдхэлгын, мүн малай фермэнүүдтэхи хүдэлмэри оньһожоруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэхэбди. Энэ жэлдэ манай фермэдэ зуун үнеэнэй багтаха шулуун байра баригдаа юм. Энэ байрые хүсэд ёһоорнь оньһожоруулха хүдэлмэри намар болотор хэжэ дүүргэхэбди. Мүн тиихэдэ малай байра шэнээр бариха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха хэмжээнүүдые хараалжа захалаабди.

Тиихэдэ, механизаторнуудай байрлаха полевой стан түхеэрэгдэжэ захалаа. Зүгөөр фермымнай хүтэлбэрилэгшэд һайнаар түхеэрэгдэһэн улаан булан нээхэ тушаа оролдохо зэргэтэй. Бидэнэр өөһэдынгөө хүсөөр спортивна талмай түхеэрхэбди, бани, кухни болон машина, тракторай сарай, горючи тоһоной склад бариха асуудал һаяар зүбшэн хэлсэхэбди.

Хараалагдаһан хэмжээ-ябуулгануудаа дүүргэхын тула манай хүршэ 1-дэхи фермын Георгий Краснофеевэй хүтэлбэрилдэг таряан ажалай тракторна бригадынхидые социалистическэ мүрысөөндэ уряабди.

Тиихэ зуура, манай совхоздо урдань малшадайшье, мүн механизаторнуудай дунда социалистическэ мүрысөөн ёһо тэдыгээр эмхидхэгдэдэг, мүрысөөнэй үрэ дүнгүүд саг соогоо согсолон гаргадаггүй байгаа. Тиимэһээ манай совхозой партийна организациин секретарь нүхэр Дагбаев, хүдэлмэришэнэй комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Красиков энэ хүдэлмэриие эрид һайжаруулжа, зонойнгоо үүсхэл эдэбхиие дэмжэжэ, социалистическэ мүрысөөе бодотоор хүтэлбэрилдэг болохо аабза гэжэ найдагдана.

Даши-Нима Батуев,
Хориин совхозой 3-дахи фермын тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир.
Очир Юндунов,
бригадын механик.

Хүршэнэрһөө гээгдэнэ

Баргажанай аймагай «Гигант» колхозойхид хабарай тарилгада хаһа сагтань һайнаар бэлдэжэ, газар тариалангаа зүбөөр үтэгжүүлжэ, жэлһээ жэлдэ орооһо таряанай муу бэшэ ургаса хуряадаг болонхой. 1958 ондо эндэхид 2013 гектар тариалан дээрэ орооһото ургамалнуудые тариха юм. Тариалангаа үтэгжүүлхэ талаар эндэхид ехэхэн оролдолго гаргана. Мүнөө тэндэнь 3 мянга гаран тонно наг шэбхэ адхагданхай. Һаянай үдэр бүри 55 мори тэргээр, нэгэ трактораар наг шэбхэ тариалан дээрэ гаргагдана. Гадна, 69 центнер үнэһэ, 30 центнер шубуунай аргал суглуулагданхай. Мүн горьтой минеральна үтэгжүүлгэ абтаа. Тиихэдэ комплексно бригада бүхэндэ хүдөө ажахын машина, тэргэ, тоног зэмсэг заһабарилагдажа түгэс бэлдэгдээ. Орооһо таряанай үрэһэ хүрэнгэшье хүсэд сэбэрлэгдэжэ, тарилгын шанарта хүргэгдөөд, һайн амбаар, складуудта хадагалагданхай.

Тиихэдэ тэндэхи «Авангард» колхозойхид 1270-аад гектарта тарилга хэхэ юм. Теэд эндэхид тариалан, сабшалан үтэгжүүлгэдэ бага анхарал табина. Байгша ондо 3 мянган тонно наг шэбхэ поли дээрэ гаргаха түсэбтэй аад, мүнөө оройдоол 1500 шахуу тонно наг шэбхэ гаргаад байнхай. Мүн эндэ 150-150 центнер үнэһэ, шубуунай аргал суглуулха түсэбэй орондо, миил 50—50 центнер үнэһэ, шубуунай аргал суглуулагдаа. Наг шэбхэ шэрэхэ, үнэһэ, шубуунай аргал суглуулха, һайрамай уһа тогтоохо хүдэлмэри ёһоор эмхидхэгдээдүй байһаар.

Хабарай тарилга болотор тоотой үдэрнүүд үлэбэ. Эдэ үдэрнүүдтэ бүхы арга боломжонуудаа дүүрэн элсүүлжэ, тариалан, сабшалангаа үтэгжүүлхэ, тэндээ шииг нойто бариха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулхаар болоо.

М. Гроссман.

Маанадтай мүрысэдэг областьдо

ЗҮРХЭТЭЙШҮҮЛ

«Путь Сталина» колхозой ахалагша хонишон Будажап Нимаевай отарань артелиингээ центрһээ 200 километр газарта Урта гэжэ нютагта байралдаг юм. Нэгэтэ үглөөгүүр энэ отарые даагша Будажап түлеэ бэлэдхэеэ ойдо гараһан байгаа. Тэрэнэй һамган — Эрэгзэдма Ринчинова, Цындэн эхэнь энэ үдэр хонидоороо үлөө һэн.

Үглөөгүүр сэлмэгхэн, яһала һайн үдэр болохо шэнги байба. Эрэгзэдма хонидоо бэлшээридэнь гаргажа адуулба. Хүгшэн эхэнь эдеэгээ бэлэдхээд, «бэриеэ һэлгэхэ юм байна, ерэжэ сай үүг, дулаасаг» гэжэ һанаһан байгаа.

Тииһээршье байтар бордоһолоод. аалихан һэбшээн үлеэжэ эхилбэ. «Энэмни һалхи, шуурган болохонь гээшэ гү, хонидоо хотондонь дүтэ асарха юм байна» гэжэ бодоод хүгшэн бэрэеэ гэртэнь эльгээхэеэ яаража захалба ха. Тиигэһээршье, байтарнь бүри шанга һалхин боложо, үүдэниинь нээгдэжэ, пеэшэнэйнь утаан гэрээр дүүрэшэбэ. Энэ үедэ дулаагаар хубсалаашьегүй, соорхой валенкатай, хуушан дэгэл, малгайтай гэр соогоо юу хээ хэжэ байһан Цындэн хүгшэн, газаашаа гүйжэ гараба. Газаа гарахадань, нюдэ, алдама саһата шуурган боложо байгаа. Хонидоо харахадань тэдэнь бөөгнэрэлдөөд, урагшаашье ябаха юумэн үгы, Эрэгзэдмань тэдэнээ хотон тээшээ харюулжа байба.

«Түргэн хамһалсаха юм байна» гэжэ дуугаран сасуугаа, Цындэн хүгшэн хонид тээшээ харайшоо ха. Уданшьегүй хонидоо хүсөөд, урдань орожо, тэхэрюулхэ гэжэ хоюулан туршабашье, бирабагүй.

— Заа, бэримни, иигээд һалхинай намдатар хонидоо дахажа ябаха болобобди, хүсэ шадалаа гамнад гээд дахахал болоо хабди,—гэжэ Цындэн хүгшэн бэридээ хандана.

Талын саһата шуурган бүри эршэтэй шангаар эшхэрэн шангадана. Дахажа ябаһан хонидыншье заримдаа харагдахаяа болишоно. Соорхой валенка соо хүлэйнгөө хэдышье дараа һаань, Цындэн хүгшэн бэритэйгээ суг хонидоо дахан ябажал, ябажал байна.

Үдэшэлэн боложо, харанхы болобо. Һалхин зааханшье замханагүй. Тиигэжэ ябатараа Цындэн хүгшэн үрөөһэн бээлэйгээ хаанашьеб даа гээжэрхиһэнээ гарайнгаа даарахада мэдэбэ. Зүрхэтэй эдэ хоёр эхэнэр бүхэли һүниндөө хонидойнгоо хойноһоо ябаба. Тиигэжэ ябатараа нэгэ жалгада хүрэжэ, тэрээн соо хонидоо тогтообо. Эндэ һалхинай үлеэхэнь нэгэ заа бараг хэбэртэй байбашье һаа, саһан орожол, орожол байна. Цындэн хүгшэнэй бэриеэ басагаяа харахадань нюурынь саб сагаан.

— Үү, шимни, хасараа хүлдэшоолши!—гэжэ хүгшэн хэлээд, басаганайнгаа нюурые саһаар үрэжэ оробо.

Ши баһа хүлдөөлши даа, — гэжэ Эрэгзэдмань аалиханаар харюусаба.

Цындэн хүгшэн нюур гараа, хүлөөшье хүлдөөһэнөө мэдэжэ ябабашье, абяагүйхэн бэриеэ хонидоол хаража ябаһан, байгаа.

Үглөөгүүр Урта нютагта адуушан Санжа Юповай ерэхэдэнь, отарын хонишодшье байбагүй. Гэрэйнь үүдэн сэлеэтэй, тэрээн сооһоо тугалай мөөрэхэ дуулдажа байба.

«Яаралтай бэдэрхэ хэрэгтэй» гэжэ бодоод, Юпов һалхи руу гүйлгэбэ. 15-аад километр газарта ошоод ябатараа хонидоо дахажа бээрэшэһэн хоёрые олоо. Тииһээршье байтар һалхин намдажа, тэдэнээ абаад, тээ саана байһан айлда хүрэжэ хоюулайень «Безречная» станциин больницада эльгээжэрхёод, хонидоо гэдэргэнь асарһан байна.

Һүрэг хонидые туужа асараад, тоолоходонь 950-яад толгой булта байгаа.

Иигэжэ эдэ хоёр зүрхэтэйшүүл ами бэеэ хайрлангүй хонидые һалхи шуурганһаа, абарһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) Цындэн Нимаева Эрэгзэдма Ринчинова хоёр байна.

«Забайкальский рабочий».

Потайн горхоной модошод

Хориин леспромхозой хүдэлмэришэд 1957 ондо коллективнэ договорой дүүргэлтын дүнгүүд, мүн 1958 ондо баталагдаха договор тухай асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

Һаяхан Потайн горхоной модо бэлэдхэлэй пунктын коллективэй хамтын суглаан болоо. Коллективнэ договорой зарим пункт хүсэд бэелүүлэгдэнэгүй, илангаяа хүдэлмэришэдые хангаха таһаг һайн эд бараа, костюм, пальто, мебель багаар наймаална, модо отолдог газарта халуун эдеэн абаашагданагүй гэжэ тус суглаан дээрэ олон хүн шүүмжэлэл хээ.

Коллективнэ договорто пунктнуудые нэмэхэ тухай профсоюзай гэшүүд дурадхалнуудые оруулаа. Жэшээнь, Хори тосхондо ой модоной хүдэлмэришэдэй һургуулиин хүгэдэй байха хамтын байра бариха, модо отологшодой гэр байра заһаха гэхэ мэтэ дурадхалнууд ороһон байна.

Ажалай журам дээшэлүүлхэ хэрэгтэ нүхэдэй сүүд ехэхэн удхашанартай юм. Тус сүүд Зүүн Хуурайн ой модоной пунктын коллективтэ һайнаар хүдэлнэ. Бэшэшье пунктын коллективүүдтэ иимэ сүүд һунгагдаа. Гансал Потайн горхондо нүхэдэй сүүд бии болоодүй байһаар.

Гурба мянган кубометр модо түсэбһөө гадуур бэлэдхэхэ, нэгэ хүдэлмэришэнэй ажалай бүтээсые 1957 онойхиһоо 10 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин өөрын үнэ сэн 1,5 процентээр доошолуулха гэжэ Потайн горхоной модошод уялга абаба.

Тиигээд хүдэлмэришэд абаһан уялгаяа һайнаар дүүргэнэ. Январь, февраль, һарын түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ.

И. Борхоноев, Хориин леспромхозой директорэй орлогшо.

Уранһайханай харалгада бэлэдхэл

Алцагай долоон жэлэй һургуулиин 5—7 классуудай һурагшад дуу, хүгжэм, хатар, зүжэгэй харалгада бэлдэжэ байна. Уран һайханай кружогто хабаадагшад Н. Студенецкиин «Хүндэ ушар» гэһэн зүжэг, литературна-хүгжэмтэ монтаж бэлдэнэ. Сосор-Барма Балданова, Бато-Сүхэ Жигжитова, Мэдэгма Жигжитова, Даша Вампилова болон бусад хэдэн һурагшад бурят-монгол дуунуудые дуулаха, хатар наадаха юм. Мүн Бато-Мунко Данзанов, Дамдин-Сурун Карпушкеев, Даша Вампилова гэгшэд һурагшадай ажабайдал харуулһан зүжэг ород хэлэн дээрэ бэлдэнэ. Һургуулиин 5—7-дохи классуудай һурагшад—хамтадаа гушаад хүн аймагай харалгада бэлдэжэ байнхай. Һурагшадай дундаһаа һунгагдаһан комисси энэ хэрэгые хүтэлбэрилнэ. Уранһайханай коллектив өөһэдынгөө бэлдэһэн зүжэг, концертын номернуудые һаяхан колхознигуудта харуулба.

С. Табдаев.

Шанга нюдаргатан шалгарба

Оперо, баледэй театр соо хүн зон хэзээ хэзээнэйхиһээ олоороо сугларанхай, хүшэгын нээгдэхые хүлеэжэ ядан һуунад. Тиигэншьегүй яахаб, дүрбэн үдэр соо боксоор болоһон мүрысөөндэ шалгаржа гарагшадай һүүлшын тулалдаае хэн һонирхохогүйб?

Республикын команднa болон өөһэд хоорондын мүрысөөнэй түрүү һууриин түлөө тулалдаанда аяар 170 боксёр хүсэ шадалаа үзэлсэһэн байна. Гансахан энэ баримта манай республикада тус спортын ямар ехэ хүндэтэй болоһыень гэршэлэн харуулна. Хэрбээ нёдондо жэлдэ болоһон мүрысөөндэ оройдоо табан аймагай команда хабаадалсаһан һаа, мүнөө хүдөө нютагуудай 10 команда хаба шадалаа харуулба.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэрнүүдтэ боксоор СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн, спортын мастер Бадма Жигмитов, нэгэдэхи разрядай боксёрнууд Посохов, Николаев, Цыренжапов болон бусад ринг дээрэ хүдэр гарай хүсэ шадал гаргажа, харагшадые ехээр һонирхуулаа.

Мүрысөөнэй һүүлшын үдэрэй тулалдаанда эгээн хүнгэн шэгнүүртэй эдир боксёрнууд Цыренжапов (Хэжэнгэ), Гатапов (Кудара) хоёр ринг дээрэ гараба. Боксёрой мантан томо бээлэй бариһан, эдиршүүлэй гараад байхада, зарим харагшад «энэ хоёр ямар сохилдоо хэхэб даа», гэһэн хэбэртэй һуубад. Хонхын абяан соностожо, тулалдаан эхилбэ. Бирагүйгөөр һанагшад эндүүрһэн байба хаш. Эдир боксёрнууд түрүүшын раундада ана мана сохилдобо. Хоёрдохидоо Цыренжаповынь шадамар бэрхээр наадажа, арсашагүй илалта туйлажа шадаа.

Эдир боксёрнуудай һүүлээр ехэшүүлэй тулалдаан эхилбэ. Энэ финал хүлеэжэ байһан харагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаба. Хүнгэн шэгнүүртэн Амаржанов (Кяхта), И. Николаев («Буревестник») гэгшэд гараба. Одоошье эдэ хоёр шандааһанайнгаа шангые шадал мэдэн үзэлсэбэ. Амаржановынь түрүүшын раундада хүсэеэ гамнажа, добтолго багатайгаар наадаад, гурбадахи раундада шадаа даа. Шадалаа баражархиһан Николаевта оншотой нюдарга удаа дараалан буужа, Амаржановай илаһан тэмдэг—судьянарай урдахи улаан лампочканууд носошобо.

Хүндэ шэгнүүртэй боксёрнуудай тулалдаан бүришье һонирхолтойгоор үнгэрөө. Боксёрнууд Гурнак («Труд»), Бурлаков (Кяхта) гэгшэд ринг дээрэ гаража, гараа барилсан мэндэшэлсэбэ. Эдэ хоёрой задарюун шамбай бэеыень һайхашаахагүйн аргагүй. Тулалдаан эхилжэ, Гурнак шадабари багатай байбашье, бар хүсөөр яаха аргагүй ехэ байшоо. Бурлаковынь тэрээндээ хоёр дахин накдаунд үгөөшье һаа, гурбадахи раундын тулалдаанһаа арсаха баатай болоо.

Дүрбэн үдэр үргэлжэлһэн мүрысөөнэй һүүлдэ городуудай дундаһаа «Труд» бүлгэмэй спортсменүүдэй команда республикын түрүү һуурида гараа. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудта «Буревестник» бүлгэмэй, Кяхтын команданууд хүртөө. Хүдөөгэй командануудай дундаһаа Бичурын аймагай боксёрнууд түрүү һуури эзэлбэ. Эдир боксёрнуудай дундаһаа Байкало-Кударын команда түрүүлжэ гараһан байна.

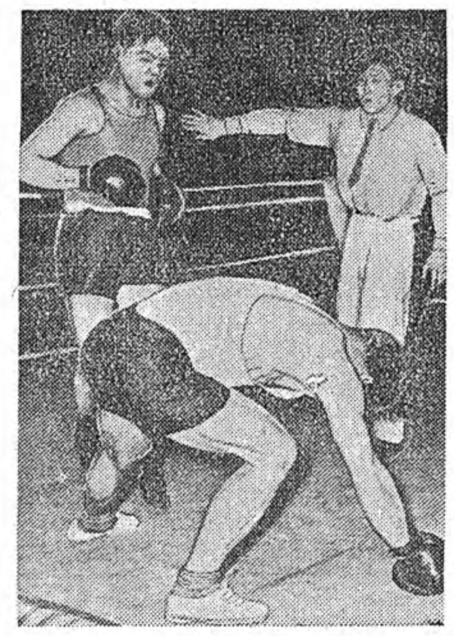

Өөһэд хоорондын мүрысөөнэй түрүү һуурида: хүндэ шэгнүүртэнһээ Гурнак («Труд»), нэгэдэхи дунда шэгнүүртэнһээ—Шунков (Кяхта), хоёрдохи дунда шэгнүүртэнһээ — Трифонов («Труд»), хүнгэн шэгнүүртэнһээ—Амаржанов (Кяхта) гараа.

Мүрысөө хүтэлбэрилхэ судьянарай коллегиин хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилһэниие тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Түрүүшын үедэ рингдэ уригдаһан олон боксёр ерээгүй, соносхол муугаар хэгдэһэн байха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Боксёр Бурлаков Горнагта нокдаунд үгөөд байна. 2. Республикын физкультура, спортын комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Санданов Бичурын аймагай командын түлөөлэгшэ нүхэр Аюшеевтэ дамжуулгын кубок барюулжа байна.

Б. Дашиев.

Максим Горькиин зохёолнууд бур[ят] хэлэн дээрэ хэблэг[дэнэ]

Социалистическэ реализмы[н] дэһэ һуури табигша, агуу[ехэ] зохёолшо А. М. Горькиин зо[хёол]нуудые бурят зон ехэ дурата[йгаар] һонирхон уншадаг. Тэрэнэй зо[хёол]нууд манай уран зохёолшодто нүлөө үзүүлһэниинь мэдээжэ.

А. М. Горькиин зохёолнууд[ые] ... аад онһоо эхилэн оршуулаг... хото, хүдөөгэй ажалшад т... хэлэн дээрээ уншаха аргатай б...

Бүгэдэндэ мэдээжэ «Эхэ» роман (оршуулагшань Д. Ч... нов) 1941 ондо бурят хэлэн 5.000 хэһэгээр хэблэгдэһэн ю[м].

Хэдэн рассказуудайнь су[глуул]бариие Бурят-Монголой номо[й хэб]лэл хоёр дахин (1943 ондо, ... ондо) гаргаа бэлэй. Тэдэнэй ... ажалшадые тэмсэлдэ уря... «Буревестник тухай дуун», «... тухай дуун», «Челкаш», «... Чудра», «Архип үбгэн Л... хоёр», «Үхибүүд», «Нэгэтэ на...» «Пепе», «Бишыхан хүбүүд», ... гымни хани» гэхэ мэтэ гүнзэ[гы удха]тай рассказууд ороно.

«Минии университедүүд гэж...» мынь (оршуулагша Б. Са...) 1951 ондо хэблэгдэһэн. Ка[питализмын] ... лизмын байгуулалтые эрид ... жэлһэн, «Америка тухай» ном ... ондо гараа бэлэй. Тэрэ ном «Америкэдэ», «Шара Эрлигэ...то», «Уйдхарай орон» гэхэ ... рассказууд оронхой.

1955 ондо Гунгаа Чимитов[ай] ... шуулһан «Дайсад» гэжэ зүж[эг] хэблэгдээ.

Мүн Бурят-Монголой гү... драмын театрын сцено дээрэ ... са Железнова», «Егор Булыче[в бо]лон бусад», «Дайсад» гэжэ ... гүүдынь табигдажа, республ[икын] ажалшадта халуунаар угтаг[дана].

Н. Дугар...

Һонирхолтой концерт

Гүрэнэй Бурят-Монголой ... нэй орденто оперо, баледэй те[атрай] артистнууд бурят-монголой ... мэй концерт ажалшадта ... руулба. Концертынь пр... мада республикымнай компо[зи]торнуудай, бурят-монгол арадай ... хатар бии байгаа. Залуу ду... хатаршад Бамбацыренов, Аб... Матуева, Кондратьева гэгшэ[д] ... дайнгаа дуу, хатарые һайнаа[р] ... сэдхэһэн байна. Мүн РСФ[СР-эй] габьяата артистнууд Л. Лин..., К. Гомбоева-Языкова, БМ[АССР-]эй арадай артист Б. Бал..., БМАССР-эй габьяата артист А... саланов гэгшэд ирагуу гоёо[р] дуулажа, шагнагшадай нэ... альга ташалгаар хүндэлэгдэб[э].

Дагба Жалсанов, пенсио[нер].

Урьхада ороһон шо[но]

Урдань зоргоороо мал б... эдеэд ябадаг шоныи аманда ... түбһэн юумэ орохоёо болёо. ... зой мал ээтэй, харуултай. ... халһан шоно талаан туршаж[а] ... гэ жэн дээгүүр агнуури хэдэ... «Шоно хойто хүл дээрээ һ... огторгойһоо олзо гуйжа улида... жэ тэрээн тухай ёгто үгэ бии. ... хайшаа унанаб, тэрэ зүгөө б... олзо бэдэрдэг...

Нэгэтэ үлэгшэн шоно тиимэ ... рал» зүн дахажа, шандаганай ... дээрэ гараба ха. Тиигэжэ яб... ангуушанай зүүһэн урьхада бү... дагдашоо гэхэ.

Эгээл иимэ ушар Ториин а... һаяхан болоо. Калининай нэр... тэ колхозой гэшүүн, дала н... ангууша Илья Александрович ... нов хэды үбгэрбэшье, ээлж... ойдо гаража, занга, урьха ... байна.

Сагай дулааржа, малай ... бэлшээрэдэ гарахаһаа урда ... урьхаяа хуряаха гэжэ тэрэ ... ойдо гараба. Харан гэһээнь, ... да урьхада ороод, үлдэжэ, ху... үхэшэһэн шоно шүдөө ирзай... нюдөө анижархиһан юумэ ... ха. Шоно урьхада ороод миш... гаагүй. Мултарха арга бэдэрэ... зүүнэйнгээ үһэнэй халсартар, ... һанайгаа шолбортор зүдхэһэн, ... гээһэн байгаа. Тэрэншье туһа б... гүй, шадалаа баратараа шанга... лэ, шоно өөрөө ангуушанай олз[о] ... лошоо. Иигэжэ малай дайсан ... һаяхан Буданов үбгэнэй там... тудалдаа.

Ц. Намдак...

Смыслов Ботвинни[к] хоёрой наадан

Смыслов Ботвинник хоёр ю... хеэ наадахадаа, баһа тэнсэбэ, ... гэжэ 6:3 гэһэн тоотойгоор Бо[тви]нник түрүүлжэ ябана. Энээнһээ ... шо наадагдаха 15 партида М. [Ботвин]винник 6,5 очко абабал шүүх..., [ха]рин В. Смыслов үшөө 9 оч[ко абаха] болоол һаа илаха юм. Арба... наадан мартын 29-дэ болохо.

А. ЖАМБАЛОН

„Уусын дууе“ дуулахадань...

Һаяхан колхоздо ерээд байхадам,
Һайса таниха нүхэрэйм хуримдань
Һаншагаа сайһан аялдар хүгшөө
Һайхан хоолойгоо шэшэргэн
эхилшоо:

...— Хайбан-хайбан харые
Хазааршуулжа мордоорой,— гээд
Танилайм хүүхэн — нүхэрые
Юрөөн байбал даа, дуу үргөөд.

...Хонинойнгоо ерэхэдэ
Хүнэгөө барижа угтаарай,
Хүгшэдэйнгөө ерэхэдэ
Хүндэлхэжэ һуугаарай...

Иигэжэ гоёор хэлэн дуулахадань,
Илдам хүүхэндэ захин байхадань,
Улаан зүрхэмни хайлахадал гээд
Уяран һуугааб, бү наадалыт теэд...

Үни холын сагые гайхажа,
Үрэ зүрхөө хүдэлгөө гээ гүт?
Эрхэгүй ядуу байһынь лэ һанажа
Энэ хүгшөөе хайрлаа ха юм гыт.

Түрэ дээрэ заабари үгэхэдэнь,
Тааража ядан һууна гээ гүт?
Тэрэ үеыншье үгытэй малшадай
Тиимэ дуушадань урмашаа ха юм
гыт.

Һаяхан замдаа гараһан хүүгэндээ
Һайхан һургаал заажа дуулахадань,
Үбгэд хүгшэдэй үльгэршэ сэсэндэнь
Үнэн сэдьхэлһээ баясааб, мэдыт.

КРИТИКЭ, БИБЛИОГРАФИ

„ПОЛКЫН ТУГ ДОРО“

Буудалганай газарта залуухан сэрэгшэд түрүүшынхеэ сагаалсалжа байба. Тэдэнэй дунда мэргээр буудаха нүхэд һөөлшье олдоод орхиногүй. Ээлжээнэйнгээ боломсоор солдат Мархуугай буудахадань, «Арбанай сахаригта аржылдашаба һомонуудынь хуу». Юундэб гэхэдэ,

Баабгайн нюдэ уруу
Буудажа аладаг байгаа ха
Мархуугай баабай,
Мэргэн бууша Бадмааха.

Тэрэл солдаднай гү, али бэшэ гү? «забдагүй аршана шэнэхэн хубсаһаа, ургаадүй һахалаашье хюһана хэбэртэй», кирзовэ сабхинь толидол гэлигэр»—аргагүй нягтаар хайшааб даа зорино.

Ямаршье хүхюутэйб нүхэрнай одоо, яараба гү энэмнай тосхоной басаганда?
Яахадаа буутайб теэд? Һамараабди юрэ
Ябабал энэмнай түрүүшын харуулда.
Далайн эрьедэ жэрылдэжэ байһан самолёдуудые хараад, нөөхимнай бодоно:
Һалхинтай урилдан тэрэнэй хурдые
Һорижо үзэхэ һэм дураараа тиихэдэ.
Артельдээ хүлеэдэг инагайнгаа нэрые
Агаарта бэшэхэ һэм, сэхыень хэлэхэдэ.

Хүдөөһөө армида ерэһэн залуухан хүбүүн сэрэгэйнгээ албанда дадажа, шэн габьяата сэрэгшэдэй нэгэн болоно. Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөө хамгаалха нангин уялгаяа дүүргэжэ эхилхынгээ урда тээ тэрэ:

Уставуудай хуряангы үгэнүүд бүгэдэ
Унааша нүхэдэйм шуһаар бэшэгдэнхэй,
— гэжэ мэдэрэн полкын туг тухай:
Алдарта хэрэгүүдэйнь гэршэ урдамнай
Аржагар соорхойнууд олые хэлэнэл,
Түүхын хуудаһа ираад лахамнайб,—
Тугай «шарханууд» амиды түүхэнь лэ.

Арадай хүбүүдтээ барюулһан энэ туг
Аяар Берлиндэ хиидэһэн намтартай.
Арадай хүбүүдтээ найдаһан энэ туг
Ами наһанһаамнайш үлүү гамтай, —
— гээд шэрүүн шарай шарайлан, үнэн зүрхэнһөө шахаа тангаригаа үгэжэ, юрын лэ бурят хүбүүнэй албаяа хэһэн, һүүлээрнь нютагаа бусажа, үетэн нүхэдтэеэ ажаллажа эхилһэн тухай залуу поэт Алексей Бадаев уншагшадта хөөрэжэ үгэбэ. Һаяхан наймаанда гараһан, «Полкын туг доро» гэжэ суглуулбари дотороо ехэнхидээ сэрэгэй албан тухай бэшэжэ, бурят литературада шадаха хубитаяа оруулһаниинь мэдээжэ.

Армиин юрын байдал, солдадуудай үдэр бүри хэдэг ажал, һуралсалые харуулһан шүлэгүүдд гансал бурят литературада бэшэ, мүн бүхы совет поэзидэшье дан олон бэшэ юм. Алексей Бадаев энэ талаар яһала эдеэшэһэн хэдэ хэдэн шүлэг зохёогоо.

Юумые уран һайханаар харуулха янза янзын аргануудые Алексей Бадаев хэрэглэхэ гэжэ оролдоһон байна. Шахаа тангаригай шанартай юрэнхы шэрүүн мүрнүүдһээ эхилээд, хутагаар уушха модо зорожо дархалһан наадхуур хурьган шэнгихэн гү, үгышье һаа, нарин дарханай бүтээһэн түмэн жаргалан гоёолтотой ханзахан шэнгеэр мүлижэ бэшэһэн охорхон мүрнүүд хүрэтэр автор хүсэеэ туршана. Зүгөөр, тиимэ ханза дэгтэнгинүүд (хайрсагууд) газаахи шэрынгээ гоёор бэшэ, досоохёороо хүндэ туһатай байдаг. «Далай» гэжэ шүлэгыень хараад үзэе.

Хара далай эрьенүүдээ дэрлээд,
Халуун наран дор нюргаяа шарана.
Уһанай нюруу ногоороод, сэнхирлээд,
Үнгын шэрээр будаһандал харагдана.
Аали номгон. Тунгалаг агаарта
Абяантай урилдан истребитель ниидэнэ.
Далайн тэнгэритэй ниилэһэн газарта
Дайшалхы корабль хабсагайдал
үзэгдэнэ.

Дошхоор-һалхилдаг даа. Һүртэй
гээшэнь.
Долгид мушхаралдан, далай бусалха.
Булад кораблиие иишэ тиишэнь
Бишыхан зомгооһондол шэдэжэ
наадахал.

Энэ яһала гүйсэд удхатай шүлэг. Үг удхань хэршье хэлэгдээгүй һаа, саагуураа ойлгосотой. Тиигээдшье газаа талаһаа, уран һайханайнгаа шанараар сэдьхэлдэ торохоор. Жэшээнь, «булад кораблиие иишэ тиишэнь бишыхан зомгооһондол шэдэжэ наадахал» гэхэдэнь, «Далай хизааргүй» гэхэ мэтээр хии буудагшаһаа һураггүй уран байһыень хэнэйшье тухайлмаар.

Үшөө нэгэ жэшээ. Саһанай зарим газарта хайлажа эхилһэн үе,

Харин, үбэл лэ дурагүйтөөд гансаараа
Хабартаяа тэмсэжэ, эсэргүүсэн
салшаал.
Хахархай хубсаһаа оройтоһон саһаараа
Халахаяа забдаашань дэмы бэшэ аал?

Тэрээнһээ урагша бэшэһэн поэдүүдэй һанаагүй, шэнэ юумэ автор эндэ олоно.

Иигэжэ барагтайл сохижо ябатараа, залуу поэт гүүлияа гарган алдаха юм. Булуудха түүһэндэл жэжэ һажа юумэ бэдэрээд яхамниб. «Полкын туг доро» гэжэ суглуулбариин тон гол дутагдал юуб гэхэдэ, заримдаа автор уран һайханай шэнжэгүй юрэнхы үгэнүүдые бэлэ бэлэхэнээр турьюулхаяа һанана. Саашадаа поэт энэ талаар бэеэ шүүмжэлжэ үзэхэ аабза гэжэ найдагдана. Баһа тиихэдэ хэлэнэй талаһаа, бүглэгдөөгүй, һүуежэ байһан газарнууд бии. «Самолёдой техник» тархишье һайн шүлэг аад, һүүл багтаа һуларшана.

Тэрэниие шэрүүн жабар
Сухарюулдаггүй бороон, шабар.
Хододоо байдаг юм хэлээд:
«Самолёт ниидэлгэдэ бэлэн» гээд,
Лётчигые угтан мэндэшэлээд.

Нүхэд, иигэхэеэ болиия даа! Энэмнай бурят хэлэн бэшэ, ород мэдүүлэлэй таараалдалда бурят үгэнүүдые шэхэнһээнь бажуужа асараад табяатай. Редактор Петонов энээниень заһуулаагүй гэмтэй гээшэ. Тэрээнһээ гадна, «Табан жэл», «Эхэ орондоо» гэхэ мэтэ шүлэгүүд зохёол болоогүй. «Һахюуһан» гээшые суглуулбарида оруулаагүй һаа дээрэ һэн ха..

Алексей Бадаев түрүүшынгээ ном хэблүүлэн гаргаба. Залуу нүхэрнай поэзиин үүдэ зүрхэтэйгөөр татажа ороо. Энэнь һайн. Зүгөөр арад олоной хүсэтэ зэбсэг болохо поэзиин нангин ордондо ороод ябахадаа, миил яагаха тодоходоод лэ һуунтүй, хамсыгаа шаман, хам оролсожо, шэмэрүүхэнээр ажаллаха хэрэртэй байна. Түрүүшынь номоор бодоод үзэхэдэ, Алексей Бадаев үшөө нилээд оло дахин уншагшадые баярлуулха аабза гэжэ найдамаар.

«Полкын туг доро» гэһэн номыень хүнүүдэй һонирхон уншаха байһаниинь лабтай.

Цырен-Базар Бадмаев.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕ[ЕВ]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина 26. Телефоны редакции: редактора 46-32. зам. редактора—32-74. отв. секретаря — 27-37. отделов: партийной жизни и экономики — 47-59. пропаганды и местной информации —35... культуры и быта — 34-0 5, писем трудящихся и переводов — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия —37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00695. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 102...